

”DET ER OGSÅ GODT, AT DER IKKE ER DRENGE MED!”

Kvalitativ evaluering af De grønne pigespejders projekt
Spejd med pigerne

Rikke Andkjær, Astrid Ishøi og Søren Andkjær

INSTITUT FOR IDRÆT
OG BIOMEKANIK

Støttet med udlodningsmidler til friluftsliv

DET ER OGSÅ GODT, AT DER IKKE ER DRENGE MED!

Kvalitativ evaluering af De Grønne Pigespejderes projekt *Spejd med pigerne*

Udarbejdet af Rikke Andkjær, Astrid Ishøi og Søren Andkjær,

Forskningsenheden Active Living, Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet.

Rapporten evaluerer De grønne pigespejderes projekt Spejd med pigerne. Projektet er gennemført i samarbejde med Center for Børn og Natur og støttet af Udlovningsmidler til Friluftsliv af Friluftsrådet.

Center for Børn og Natur er et partnerskab mellem Friluftsrådet, Københavns Universitet (IGN), Syddansk Universitet (IOB), VIA University College og Aarhus Universitet (DPU). Centeret er støttet af Nordea-fonden.

Fotos: Philip Engsig/engsigproduction.com

ISBN: 978-87-94233-97-2

Layout: Tobias Frost, www.studiofrost.dk

INDHOLDSFORTEGNELSE

4	FORORD	28	3. DISKUSSION OG OPSUMMERING
5	LÆSEVEJLEDNING	29	3.1 Perspektiver på indsatserne
6	SAMMENFATNING	29	3.1.1 Kun for piger og inddragelse af ældre piger
7	1. INTRODUKTION	29	3.1.2 Fleksibel struktur og mellemrum – pædagogik og organisering
8	1.1 Piger kommer mindre i naturen end tidligere	30	3.1.3 Naturelementer i uderummene
8	1.2 <i>Spejd med pigerne</i>	30	3.1.4 Interaktion med naturelementer
8	1.2.1 Projektets faser	31	3.2 Perspektiver på projektet
8	1.2.2 De grønne pigespejdere	31	3.2.1 Samarbejde mellem civilsamfund og institution
9	1.3 Evalueringens formål	31	3.2.2 At skabe forandring tager tid
11	2. RESULTATER	32	3.2.3 Styling af indsatserne
12	2.1 Evalueringsdel I: Implementering	33	3.2.4 Overvejelser om evaluering
12	2.1.1 Indsatserne i projektet	34	4. KONKLUSIONER OG ANBEFALINGER
17	2.2 Evalueringsdel II: Rækkevidde	35	4.1 Konklusioner i forhold til den opstillede forandringsteori
17	2.2.1 Deltagerne i projektet	35	4.2 Anbefalinger og overvejelser
18	2.2.2 SFO-pigernes naturvanthed	35	4.3 Afrunding
19	2.3 Evalueringsdel III: Virkning 1	38	5. METODE
	– SFO- Pigernes motivation for at komme ud	39	5.1 Empirisk grundlag
19	2.3.1 SFO-pigernes engagement og deltagelse i projektet	39	5.1.1 Dokumentstudier
20	2.3.2 Forhold som har betydning for SFO- pigernes deltagelse	39	5.1.2 Deltagerobservation af indsatser og deltagere
21	2.3.3 SFO-pigernes interesse for naturen	40	5.1.3 Go-along interviews med SFO-pigerne
22	2.3.4 Forhold som har betydning for SFO- pigernes naturoplevelse	40	5.1.4 Gruppeinterviews med projekt-aktørerne
24	2.4 Evalueringsdel IIII: Virkning 2	40	5.2 Metodiske begrænsninger
	– Projektaktørernes samarbejde	41	REFERENCER
24	2.4.1 Projektaktørernes oplevelse af deres samarbejde	42	BILAG
25	2.4.2 Forhold som har betydning for indsatserne og projektaktørernes samarbejde	42	Bilag 1. Forandringsteori for projektet <i>Spejd med pigerne</i>
		43	Bilag 2. Tidslinje med projektets faser

FORORD

I denne rapport præsenteres resultater fra evalueringen af tre indsatser fra projektet *Spejd med pigerne*¹. Formålet med projektet er at få SFO-pigerne til at opleve glæde ved at være i naturen, og visionen er at motivere SFO-piger i alderen 6-10 år til at komme mere ud i naturen. Initiativet til *Spejd med Pigerne* er taget af De grønne pigespejdere, og projektet er gennemført i samarbejde med Center for Børn og Natur, mens forskningsenheden Active Living ved Institut for Idræt og Biomekanik på Syddansk Universitet (SDU) har gennemført evalueringen. Projektet er støttet med Udlodningsmidler til Friluftsliv af Friluftsrådet.

Projektet falder i fem overordnede faser: En *fælles kick off fase*, der etablerer et fælles erfaringsgrundlag samt bidrager til den efterfølgende *udviklingsfase*, hvor de tre projektgrupper udvikler indsatsernes metoder og aktiviteter. I *afprøvningsfasen* implementeres og afprøves de udviklede metoder og aktiviteter i de tre indsatser. De tre projektgrupper arbejder uafhængigt af hinanden både i udvikling og afprøvning af metoder og aktiviteter. I *Følgeforskningsfasen* undersøges processen og resultaterne af indsatserne, der er blevet gennemført i afprøvningsfasen. Den opnåede viden udbredes i den afsluttende *videndeling fase*. Denne rapport formidler resultaterne af evalueringen og knyttet sig således til *følgeforskningsfasen*.

Stor tak til alle de piger, der har deltaget i evalueringen. Tak for jeres tid og for at give os et indblik i jeres oplevelser med projektet. Derudover en stor tak til de frivillige spejderledere og SFO-personalet i Ribe, Haderslev og Kalundborg for jeres tid og vigtige bidrag. Endvidere stor tak til De grønne pigespejders projektleder Tenna Libak og kommunikationskonsulent Emilie Tranholm Larsen for samarbejde undervejs i processen. Tak også til Center for Børn og Natur og Søren Præstholt, som har været med til at gøre evalueringen mulig.

Odense, marts 2022

Rikke Andkjær, Astrid Ishøj og Søren Andkjær

---

¹ <https://pigespejder.dk/om-os/vores-projekter/spejd-med-pigerne/>

LÆSEVEJLEDNING

Rapporten præsenterer resultaterne fra den kvalitative evaluering af de tre indsatser i projektet *Spejd med pigerne*. Den detaljerede indholdsfortegnelse giver mulighed for at gå direkte til udvalgte og relevante dele af evalueringen. Det fulde billede fås ved at læse evalueringen i sin helhed. Rapporten består overordnet af fem afsnit.

Introduktion indeholder indledningsvis en beskrivelse af baggrunden for projektet. Herefter præsenteres projektet og faser i forløbet samt De grønne pigespejdere som forening. Afslutningsvis præsenteres evalueringens formål og fremgangsmåde.

Kapitlet **resultater** er rapportens centrale afsnit og rummer resultater af evalueringen af de tre indsatser. Kapitlet er struktureret efter de evalueringsdimensioner, som evalueringen anvender: *implementering*, *rækkevidde* og *virkning*. *Implementering* rummer en præsentation af indsatserne i relation til projektets tre fokusområder: uderummet, aktiviteterne og den pædagogiske praksis. *Rækkevidde* indeholder en redegørelse for hvem og hvor mange piger, der deltager i projektets afprøvningsfase. I forlængelse heraf beskrives de deltagende SFO-pigers erfaring med at være i og lave aktiviteter i naturen. *Virkning* er todelt og relaterer sig til 1) indsatsernes betydning for SFO-pigernes motivation for at komme ud i naturen og 2) projektaktørernes samarbejde i indsatserne.

I **diskussion og opsummering** diskuteres og opsummeres udvalgte og centrale resultater fra evalueringen og i forbindelse hermed præsenteres en række delkonklusioner relateret til projektets formål. Kapitlet er todelt og omhandler 1) konkrete perspektiver på indsatserne og 2) overordnede perspektiver på projektet.

Kapitlet **konklusioner og anbefalinger** rummer to dele: 1) konklusioner relateret til den opstillede forandringsteori; og 2) Anbefalinger og overvejelser relateret til fremtidige lignende indsatser. I første del forholdes evalueringens resultater til den opstillede forandringsteori for projektet. Anden del tager afsæt i de opstillede delkonklusioner og her præsenteres en række anbefalinger på baggrund af evalueringens resultater. Kapitlet afsluttes med en afrunding.

Afslutningsvis findes et kapitel om **metode**, som giver indblik i design, metodevalg m.m. samt giver mulighed for at følge den analytiske vej frem mod resultater og konklusioner for evalueringens forskellige dele. Kapitlet afsluttes med en diskussion af de metodiske valg foretaget i forbindelse med evalueringen.

SAMMENFATNING

Rapporten præsenterer resultaterne fra den kvalitative evaluering af de tre indsatser i projektet *Spejd med pigerne*, som er et interventionsprojekt bestående af tre parallelle og uafhængige indsatser udført i Haderslev, Kalundborg og Ribe. Den overordnede vision for projektet er at motivere SFO-piger i alderen 6-10 år til at komme ud i naturen. Projektet forløb over halvandet år fra februar 2021 til juli 2022 og bestod af fem faser.

Formålet med evalueringen er at undersøge, hvorvidt og hvordan de i projektet udviklede metoder og aktiviteter motiverer SFO-piger til at komme mere ud og være aktive i naturen. Evalueringen er inspireret af evalueringsmodellen RE-AIM (Glasgow, Vogt & Boles, 1999; Glasgow et al., 2019) med fokus på evalueringsdimensionerne *implementering*, *rækkevidde* og *virkning*. Der er tale om en kvalitativ evaluering designet som et case-studie med inddragelse af flere forskellige dataindsamlings metoder.

Rapporten præsenterer resultaterne fra evalueringen og diskuterer efterfølgende udvalgte og centrale resultater, som vurderes at have betydning for besvarelsen af evalueringens forskningsspørgsmål og generering af ny viden. I konklusionen vurderes projektets effekt og betydning set i relation til den opstillede forandringsteori. Afslutningsvist præsenteres en række overvejelser og anbefalinger, som med fordel kan inddrages i udvikling og design af fremtidige indsatser, der skal skærpe pigers interesse for naturen og fremme deres naturaktiviteter.

Overordnet kan det konkluderes, at projektet har været vellykket, idet det har givet gode erfaringer med og værdifuld viden om, hvordan man kan motivere SFO-piger til at komme ud og være aktive i naturen. Hertil kommer viden om, hvordan der kan skabes nye samarbejdsrelationer mellem kommunale institutioner og frivillige civilsamfundsorganisationer. Evalueringen giver anbefalinger til fremtidige projekter, som har tilsvarende mål og peger samtidigt på behovet for yderligere undersøgelser og ny viden.

1. INTRODUKTION

Der er en række sundhedsmæssige gevinster forbundet med ophold og aktivitet i naturen ikke mindst for børn. Samtidigt viser nyere studier, at nutidens børn kommer mindre i naturen end tidligere generationer gjorde. Denne bekymrende tendens er baggrunden for, at projektet *Spejd med pigerne* blev igangsat. Projektet har til formål at udvikle og teste metoder og aktiviteter med henblik på at motivere piger i skolefritidsordninger (SFO) til at komme ud i naturen. Denne rapport indeholder en kvalitativ evaluering af projektet. I de følgende afsnit præsenteres baggrunden for projektet, samt formål og fremgangsmåde i evalueringen af indsatserne.

1.1 PIGER KOMMER MINDRE I NATUREN END TIDLIGERE

Baggrunden for projektet *Spejd med pigerne* er, at børns brug af naturen er faldende og har været det over generationer (Soga & Gaston, 2016). Denne udvikling lader også til at være gældende for danske børn, som ser ud til at bruge mindre tid i naturen sammenlignet med tidligere generationer (Paltved-Kaznelson, 2009; Andersen Nygård, 2012). Endvidere tyder det på, at piger er mindre ude og bruger naturen anderledes end drenge (Andkjær, Høyer-Kruse & Arvidsen, 2016). En landsdækkende undersøgelse fra Center for Børn og Natur viser, at halvdelen af børnene var kortere tid ude end 30 min i løbet af den seneste dag i SFO'en (Præstholm, Schmidt, Jensen & Schipperijn, 2020). Undersøgelsen siger imidlertid ikke noget om, hvad de børn, som trods alt kommer ud, foretager sig. Mens udeundervisning i skole og friluftsliv i daginstitutioner er veldokumenteret (Ejby-Ernst et al., 2019; Institut for Idræt og Ernæring, Københavns Universitet, u.å.), mangler der viden om og erfaring med friluftsliv i SFO'er.

1.2 SPEJD MED PIGERNE

Den overordnede vision for at igangsætte projektet *Spejd med pigerne* er at motivere SFO-piger i alderen 6-10 år til at komme ud i naturen. *Spejd med pigerne* er et interventionsprojekt, som består af tre parallelle og uafhængige indsatser udført i Haderslev, Kalundborg og Ribe. Hver indsats er et forløb bestående af et antal forløbsgange indeholdende forskellige aktiviteter rettet

mod pigerne i de deltagende SFO'er. Hver indsats har tilknyttet en projektgruppe bestående af SFO-personale og frivillige spejderledere fra De grønne pigespejdere. De tre projektgrupper udvikler hver deres aktiviteter og tester dem i forløb med fokus på: 1) uderummet 2) aktiviteterne og 3) den pædagogiske praksis. Forventningen er, at deltagelse i projektet motiverer pigerne til at være i naturen, og at de bliver nysgerrige på naturen, således at de kommer mere ud i naturen og derigennem øger deres sundhed og trivsel. I projektet er der etableret et samarbejde mellem De grønne pigespejdere og Center for Børn og Natur, og der er tilknyttet en faglig følgegruppe bestående af repræsentanter fra tre professionshøjskoler samt en intern styregruppe i De grønne pigespejdere.

1.2.1 Projektets faser

Projektet forløb over halvandet år fra februar 2021 til juli 2022 og bestod af fem faser (Figur 1). En *fælles kick off fase*, der etablerede et fælles erfaringsgrundlag på baggrund af praksisnære oplæg, som kunne bidrage til den efterfølgende *udviklingsfase*, hvor de tre projektgrupper udviklede indsatsernes metoder og aktiviteter. I *afprøvningsfasen* implementeredes og afprøvedes de udviklede metoder og aktiviteter i de tre indsatser. De tre projektgrupper arbejdede uafhængigt af hinanden både i udvikling og afprøvning af metoder og aktiviteter. I *følgeforskningsfasen* blev processen og resultaterne af indsatserne gennemført i afprøvningsfasen undersøgt. Den opnåede viden blev udbredt i den afsluttende *videndeling fase*. Bilag 2 viser en tidslinje med projektets faser.

1.2.2 De grønne pigespejdere

De grønne pigespejdere er et spejderkorps alene for piger og kvinder, der er optaget af at fremme pigers brug af naturen. Den frivillige forening har eksisteret i over 100 år og har i dag omkring 4000 medlemmer fordelt på 120 lokale grupper i hele Danmark. De grønne pigespejders vision er "at give piger mod" og "sætte verden i bevægelse", og missionen er at gøre piger og kvinder i stand til at udvikle og udnytte deres fulde potentiale. Derudover har De grønne pigespejdere fokus på fællesskab, og hvad man kan opnå sammen¹. De grønne pigespejdere består af en frivillige hovedbestyrelse, frivil-

¹ <https://pigespejder.dk/om-os/>

FIGUR 1. Forløb og udstrækning af de fem faser i projektet *Spejd med pigerne***TABEL 1. Elementer i pigespejdermetoden hos De grønne pigespejdere.**

PIGESPEJDERMETODEN – DE GRØNNE PIGESPEJDERE	
Learning by doing	En undersøgende og eksperimenterende tilgang, som handler om at prøve sig frem og gøre sig sine egne erfaringer, og hvor fokus er på processen fremfor resultatet. Tilgangen giver pigerne gåpåmod og skaber et frirum, hvor de ikke skal præstere.
Læring i mindre grupper	Små fællesskaber hvor pigerne sammen løser forskellige opgaver og udfordringer. De små grupper udgør en tryk base, hvor pigerne lærer hinanden godt at kende, hvilket giver pigerne mod på at kaste sig ud i udfordringer, som de ellers ikke ville have kastet sig ud i.
Medbestemmelse	Pigerne har medbestemmelse, det betyder, at de bliver taget alvorligt og er med til at udvikle og bestemme hvilke aktiviteter, der skal laves, og hvordan disse skal foregå. Medbestemmelse øger pigernes motivation og deltagelse i en aktivitet.
Aktiviteter skal gøre en forskel	Eksempelvis aktiviteter, der har et positivt aftryk på klimaet. Pigerne motiveres af at kunne se, at de gør en forskel.

lige ledere, og et sekretariat (Korpskontoret) med ansatte konsulenter ledet af en generalsekretær². En væsentlig del af De grønne pigespejdere er det, de kalder for pigespejdermetoden (Tabel 1), som indebærer elementerne "learning by doing", læring i mindre grupper, medbestemmelse, og aktiviteter skal gøre en forskel (World Association of Girl Guides and Girl Scouts, u.å.)

1.3 EVALUERINGENS FORMÅL

Det forskningsmæssige formål med evalueringen er at undersøge, hvorvidt og hvordan de udviklede metoder og aktiviteter motiverer SFO-piger til at komme mere ud og være aktive i naturen. Evalueringen rummer flere perspektiver på de udviklede indsatser: 1) implementeringen af indsatserne, 2) pigernes oplevelser af indsatserne og 3) projektaktørernes oplevelser af indsatserne.

² <https://pigespejder.dk/om-os/organisation/>

Evalueringsens formål indfries med inspiration fra evalueringsmodellen RE-AIM (Glasgow, Vogt & Boles, 1999; Glasgow et al., 2019) ved at søge at besvare følgende forskningsspørgsmål³.

1. Hvilke indsatser og aktiviteter rummer projektet, og på hvilken måde er de blevet implementeret (*Implementering*)?

2. Hvem og hvor mange piger rammer projektet (*Rækkevidde*)?

3. Hvordan har uderummet, den pædagogisk praksis og forskellige typer af aktiviteter haft betydning for pigernes udeaktivitet? (*Effekt*)

4. I hvilken grad har deltagelse i projektet medvirket til at flere piger i SFO'en kommer ud og er aktive i naturen? (*Effekt*)

5. Hvordan og i hvilken grad har deltagelse i projektet medvirket til at udvikle samarbejdet mellem ansatte i SFO'er og civilsamfundsorganisationer, der arbejder med piger og kommuner? (*Virkning*)

6. Hvordan kan projektets resultater fastholdes og få betydning for andre grupper andre steder? (*Fastholdelse*)

Derudover relaterer evalueringen sig til udvalgte dele af den opstillede forandringsteori for projektet med fokus på fase 3: resultater (bilag 1).

---

³ Af formidlingshensyn har vi valgt en anden rækkefølge i evalueringsdimensioner end den foreskrevne i RE-AIM-modellen.

2. RESULTATER

Denne del af rapporten rummer resultaterne fra evalueringen af de tre indsatser i projektet. Resultaterne præsenteres i tre dele, der har forskellige fokus og bygger på forskellige empiriske grundlag. Præsentationen af resultaterne er struktureret i relation til de seks forsknings spørgsmål og de anvendte evalueringsdimensioner fra RE-AIM. I **første del** præsenteres resultater, der angår evalueringsdimensionen *implementering* (jf. forsknings spørgsmål 1, afsnit 1.3), som handler om at opnå forståelse for projektets tre indsatser ved at undersøge forhold omkring og indhold i indsatserne. I denne del præsenteres indsatserne i projektet med fokus på uderum, aktiviteter og pædagogisk praksis (afsnit 2.1). Det empiriske grundlag er deltagerobservationer i de tre indsatser og dokumentstudier af udvalgte dokumenter. I **anden del** følger resultaterne, der angår evalueringsdimensionen *rækkevidde* (jf. forskningsspørgsmål 2, afsnit 1.3), som er et mål for, i hvilken grad indsatsen når ud til målgruppen, og indeholder desuden en beskrivelse af målgruppen. Denne del indeholder en præsentation af de deltagende SFO-piger og projektaktører i projektet (afsnit 2.2). Det empiriske grundlag er deltagerobservationer i de tre indsatser og gruppeinterviews med projektaktører. I **tredje del** præsenteres resultater, der angår evalueringsdimensionen *virkning* (jf. forskningsspørgsmål 3-5, afsnit 1.3), som handler om indsatsernes indvirkning på målgruppen. Denne del indeholder en analyse af indsatsernes betydning for SFO-pigernes motivation for at komme ud i naturen (afsnit 2.3) samt en analyse af projektaktørernes indbyrdes samarbejde (afsnit 2.4). Det empiriske grundlag er deltagerobservationer i de tre indsatser, go-along interviews med SFO-piger og gruppeinterviews med projektaktører. Forskningsspørgsmål 6, som angår evalueringsdimensionen *fastholdelse*, kan ikke besvares direkte indenfor evalueringens rammer. De opstillede anbefalinger i konklusionen tjener dog til at give kvalificerede bud på, hvordan projektets resultater kan få betydning for andre grupper andre steder.

2.1 EVALUERINGSDEL I: IMPLEMENTERING

Første del af evalueringen har til formål at undersøge, hvordan projektet er blevet implementeret, samt hvilke indsatser og aktiviteter projektet rummer. Projektgrupperne har ifølge projektet skulle forholde sig til tre dimensioner i deres udvikling af aktivitetsforløbene (jf. afsnit 1.2): 1) uderummet; 2) aktiviteterne og 3) den pæ-

dagogiske praksis. Implementering af indsatserne afdækkes derfor ved at undersøge disse tre dimensioner.

2.1.1 Indsatserne i projektet

UDERUMMET

Uderummet forstås her som området, hvori indsatsernes aktivitetsforløb afholdes. Tabel 2 (side 13) viser en oversigt over uderummene i de tre indsatser Kalundborg, Ribe og Haderslev.

Generelt ses, at der er forskel på uderummene i de tre indsatser i forhold til størrelse, placering i forhold til SFO'en og mængden af naturlige elementer såsom træer, krat og grøn bevoksning. Uderummene i Kalundborg og Haderslev har flere ligheder med mange naturlige elementer, variation i terrænet med kroge, gemmesteder og grønne steder at gå på opdagelse i. Den største forskel på uderummene er størrelsen, hvor uderummet i Haderslev er markant større end i Kalundborg og Ribe. Uderummet i Ribe adskiller sig fra de to øvrige indsatser, idet det er et skolegårdsområde med få naturlige elementer i form af enkelte træer. Området er uden variation i terræn og belagt med fliser og sand. Der er således få kroge og ingen grønne steder at gå på opdagelse i. Ydermere adskiller uderummet i Ribe sig ved at være afgrænset af bygninger og en vej, som der er kort afstand og udsyn til.

AKTIVITETERNE

Hver indsat indeholder et forløb, som består af et antal forløbsgange med forskellige aktiviteter rettet mod piger i de deltagende SFO'er. De tre projektgrupper har udviklet hver deres forløb med forskellige aktiviteter, som forventes at bidrage til at motivere piger til at komme ud i naturen i SFO'en. Aktiviteterne er udviklet på baggrund af udviklingsmøder i projektgrupperne (i projektets fase 2) samt besøg i SFO'en, hvor pigernes perspektiver er søgt inddraget i valg af aktiviteter. Projektgrupperne har afprøvet de udviklede aktiviteter i et forløb over tre måneder. Tabel 3 (side 14) viser en oversigt over aktiviteterne i de tre indsatser.

I projektet har været en overordnet ramme og tidsplan for udviklingen af aktivitetsforløbene, men derudover er aktivitetsforløbene udviklet og tilrettelagt af projektgrupperne på baggrund af tid og ressourcer til rådighed lokalt. Der har således ikke været retningslinjer for antallet af forløbsgange, varigheden af de enkelte forløbsgange eller et eventuelt tematisk fokus. Derfor er de tre

TABEL 2: Oversigt over uderum i de tre indsatser

Kalundborg

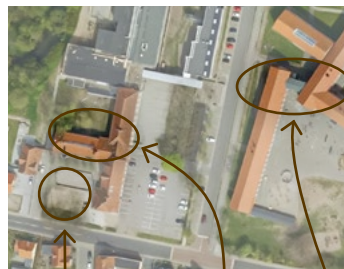
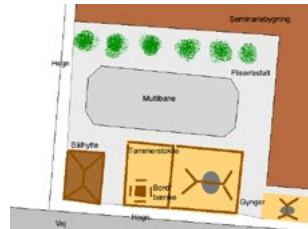
Aktiviteterne foregår i et lille grønt område bag de skolebygninger, hvor indskolingen holder til. Det er et smalt og aflangt område, som er afgrænset og afskærmet fra skolegården med en del bevoksning og træer. Fra skolebygningerne og ned til en bygning uden for skolens grund falder terrænet. Området består af en åben plads med små bålsteder i gamle betonrør, legeredskaber/-stativer af træ (en form for tarzan-bane) og flere små stier rundt i den vilde bevoksning. Der er mange kroge og grønne steder at gå på opdagelse i.

Bygningen, som børnene løb ind i for at vaske hænder og hente mad
Området, hvor dagens aktivitet blev afholdt

Ribe

Aktiviteterne foregår i og omkring en bålhytte, som ligger på en legeplads knyttet til en bygning beliggende overfor skolen. Området er fladt og belagt med fliser eller sand. Der er kun enkelte træer. Der er en indhegnet multibane og flere gyngestativer. Bålhytten og legepladsen ligger ud til en vej og er afskærmet fra vejen af et ståltrådshegn.

Området med bålhytten, hvor aktiviteterne foregår
Seminariebygningen
Skolen

Haderslev

Aktiviteterne foregår i et stort grønt område bag de skolebygninger, hvor indskolingen holder til. Samlingspunktet er en bålplads under et stort egetræ, der skaber et naturligt tag over bålpladsen. Omkring bålpladsen er en stor græsplæne med bl.a. bordbænke-sæt og et stort slugtområde med en masse store træer, varieret bevoksning og krat. Terrænet fra skolen til slugtområdet falder lidt, og terrænet i slugten falder meget. Der er mange kroge og grønne steder at gå på opdagelse i.

Egetræet + bålplads = samlingspunkt
Skolebygningen, pigerne kom ud fra
Slugtområde

indsatser forskellige på disse parametre. Derudover indeholder indsatserne forskellige aktiviteter, som både er med og uden direkte fokus på natur og naturlige elementer. Aktiviteter med direkte fokus på natur er i denne sammenhæng eksempelvis at gå på opdagelse i naturen og finde specifikke ting som brænde, pinde,

blade eller at undersøge naturen med redskaber som fx forstørrelsesglas. Det kan også være aktiviteter med tilegnelse af færdigheder, der kan bruges i naturen, såsom at save, snitte eller lave bål. Aktiviteter uden direkte fokus på naturen er i denne sammenhæng eksempelvis Kims lege¹, lagkageløb eller piske flødeskum i en pose.

¹ Kims lege er en lege, hvor man enten skal huske på ting, mærke hvad forskellige ting er eller smage hvad forskellige ting er (<http://friluftsaaktiviteter.dk/category/kims-leg/>).

TABEL 3: Oversigt over aktiviteter i de tre indsatser

AKTIVITETSGANG	Kalundborg	Ribe	Haderslev
		Tirsdage, 14.00-15.00 Tema: Bål og insekthoteller	Onsdage, 13.15-14.30 Tema: Hvad vi laver til spejder
1	Fokus: Bål 1) Intro; 2) Tænde tændstikker – lave bål; 3) Flække brænde; 4) Afrunding	Fokus: Oprykningsceremoni 1) Kort intro, 2) Prøve forskellige spejderaktiviteter fx at dyppe fødderne i havregrød	Fokus: Edderkopper 1) Intro og fællessang; 2) Finde edderkopper (evt. andre dyr) – putte dem i glas – studere dem; 3) Finde edderkoppespind – over på karton; 4) Lave edderkopper af kastanjer; 5) Kravle igennem "edderkoppespind" af tov; 6) Afrunding og fællessang
2	Fokus: Insekthoteller 1) Intro; 2) Male insekthotel (dåser) i grupper; 3) Finde ting til og indrette insekthotel; 4) Save pinde til insekthotel; 5) Afrunding	Fokus: Snobrød 1) Kort intro, 2) Finde snobrødspind, 3) Snitte (snobrøds)spind, 4) Lave og spise snobrød	Fokus: Efterår 1) Intro og fællessang; 2) Skrælle æbler til æblegrød over bål; 3) Kims leg med dufte; 4) Finde eftersårsblade – lave bladkrans; 5) Finde efterårsblade – til pres (senere bogmærke); 6) Spise æblegrød; 7) Afrunding og fællessang
3	Fokus: Besøg hos pigespejderne 1) Intro; 2) Kims lege; 3) Tomatsuppe over bål; 4) Afrunding	Fokus: Æblegrød 1) Lave æblegrød over bål, 2) Piske flødeskum i pose med to-krone	Fokus: Besøg hos pigespejderne 1) Intro og fællessang; 2) Bygge huler i skoven; 3) Lave snobrød – forskellige ting i dejen; 4) Afrunding, afslutning og fællessang
4	Fokus: Bål og insekthoteller 1) Intro; 2) Færdiggøre insekthotel; 3) Tænde tændstikker – lave bål – saft over bål; 4) Flække brænde; 5) Sanglege; 6) Afrunding	Fokus: Lagkageløb 1) Inddele i hold, 2) Løse forskellige poster, 3) Lave og spise lagkage med ingredienser fra de forskellige poster	
5	Fokus: Bål og insekthoteller 1) Intro; 2) Tænde tændstikker – lave bål – flække brænde; 3) Se på krible-krable-kasse – pakke ud – finde insekter – afprøve diverse forstørrelsesglas m.m.; 4) Snitte; 5) Afrunding	Fokus: Bål 1) Tænde fyrfadslys, 2) Lave snobrød og skumfiduser	

I Kalundborg er aktiviteterne udviklet i relation til temaet "bål og insekthoteller". Her afholdes fem forløbsgange á 1 times varighed. Hver forløbsgang indeholder faste elementer i form af en intro og en afrunding, og derudover indeholder en forløbsgang i gennemsnit tre aktiviteter per gang. Størstedelen af aktiviteterne har fokus på natur såsom at finde ting til insekthoteller, lave bål samt at finde insekter og afprøve diverse forstørrelsesglas m.m. Der er dog også aktiviteter uden direkte naturfokus bl.a. Kims lege, maling af dåser og sanglege.

I Ribe er aktiviteterne udviklet i relation til temaet "hvad vi laver til spejder", og formålet med forløbet var at introducere pigerne til nogle af de aktiviteter, pigespejder-

gruppen i Ribe laver. Her afholdes fem forløbsgange á 1 time og 15 minutters varighed. Forløbsgangene indeholder ingen faste elementer, og der er i gennemsnit tre aktiviteter per forløbsgang. Forløbet består af aktiviteter både med og uden direkte fokus på naturen. Aktiviteter med direkte fokus på natur har bål som omdrejningspunkt med eksempelvis aktiviteter som at lave snobrød og æblegrød over bål. Eksempler på aktiviteter uden direkte naturfokus er her at dyppe fødderne i havregrød, lagkageløb og piske flødeskum i en pose. Forløbet i Ribe adskiller sig fra forløbene i de øvrige indsatser, fordi det indeholder aktiviteter, der i mindre grad giver mulighed for at gå på opdagelse i naturen eller undersøge naturen med redskaber.

I Haderslev er aktiviteterne udviklet i relation til temaet "efterår". Her afholdes tre forløbsgange, og Haderslev er dermed den indsats med færrest forløbsgange. Til gengæld ses her længst varighed i de enkelte forløbsgange med 2 timer og 15 minutter per gang. Alle forløbsgangene indeholder faste elementer med introduktion, afrunding og fællessang. Derudover indeholder forløbsgangene i gennemsnit fire forskellige aktiviteter per gang og består af aktiviteter både med og uden fokus på naturen. Eksempler på aktiviteter med naturfokus er at finde edderkopper, blade og materialer til huler, mens aktiviteter uden naturfokus bl.a. er Kims lege.

Generelt ses, at der er forskel på forløbene og aktiviteterne i de tre indsatsen både i forhold til hyppighed, varighed og indhold af aktiviteterne. Der er der forskel på, hvor ofte og i hvor lang tid aktiviteterne er foregået i de tre indsatsen. Derudover er der forskel på indholdet i indsatsernes aktiviteter. Alle tre indsatsen indeholder aktiviteter både med og uden direkte fokus på naturen. Aktiviteterne i Ribe adskiller sig fra de øvrige indsatsen, idet indsatsen indeholder aktiviteter, der i mindre grad giver mulighed for at gå på opdagelse i naturen eller undersøge naturen med redskaber.

DEN PÆDAGOGISKE PRAKSIS

Den pædagogiske praksis handler om, hvordan forløbene og aktiviteterne i de tre indsatsen er forberedt og organiseret. Tabel 4 (side 16) viser en oversigt over den pædagogiske praksis i de tre indsatsen.

Generelt ses både ligheder og forskelle mellem den pædagogiske praksis i de tre indsatsen. Indsatsen ligner hinanden i deres forberedelse af forløbsgangene, idet projektaktørerne alle tre steder laver praktiske forberedelser såsom indkøb, klargørelse og opstilling af nødvendige materialer til aktiviteterne, inden SFO-pigerne ankommer. Der ses dog forskelle i arbejdsfordelingen heri, hvor spejderledere og SFO-personale er fælles om forberedelse i Kalundborg og Haderslev, mens det i Ribe er spejderlederen alene, der står for forberedelser. Ribe er den eneste indsats, hvor SFO-personalet ikke har forberedelsestid til projektet indlagt i deres arbejdstid.

I organisering af forløbsgangene er der ligheder mellem indsatsen i Kalundborg og Haderslev, mens indsatsen

i Ribe adskiller sig herfra. I Kalundborg og Haderslev indeholder forløbene en struktur med faste elementer som fælles samling med introduktion til aktiviteter og afslutning på dagen, mens forløbene i Ribe ikke indeholder samme grad af faste elementer, og det er eksempelvis ikke hver gang, at pigerne bliver introduceret til dagens aktiviteter. I Kalundborg og Haderslev er der tydelige overgange mellem de forskellige aktiviteter, hvor pigerne får at vide, hvad de skal lave i de enkelte aktiviteter. I Ribe er der ikke samme tydelige overgang mellem aktiviteter, her sker skift mellem aktiviteter ved, at spejderlederen går i gang med en ny aktivitet eksempelvis ved at tage snobrødsdej frem, og så samles pigerne gradvist omkring hende. Det betyder, at den igangværende aktivitet ikke altid bliver afsluttet, og at pigerne ikke hver gang bliver introduceret til aktiviteten eller får forklaret eller vist, hvad de skal gøre.

I både Kalundborg og Haderslev indgår SFO-personale og spejderledere engageret i aktiviteterne som både igangsættere og hjælpere. Indsatsen i Ribe adskiller sig herfra ved, at det udelukkende er spejderlederen, som står for aktiviteterne, mens SFO-personalet udelukkende indgår som hjælpere og ofte på sidelinjen. Ribe er den eneste indsats, hvor SFO-personalet varetager øvrige SFO-opgaver såsom at passe telefon og sende børn hjem sideløbende med aktiviteterne. I organisering af pigerne i aktiviteterne inddeles SFO-pigerne i mindre grupper i både Kalundborg og Haderslev, hvor grupperne laver de samme aktiviteter sideløbende med hinanden eller roterer mellem forskellige aktivitetsstationer. Indsatsen i Ribe adskiller sig herfra, fordi pigerne her indgår som én stor gruppe, og der laves således én aktivitet ad gangen, som alle piger deltager i. Indsatsen i Kalundborg og Haderslev inddrager begge ældre piger fra højere klassetrin som rollemønstre og/eller hjælpere i aktiviteterne (se afsnit 2.2.1).

Samarbejde mellem projektaktører vurderes gennem deltagerobservationer og interviews med projektaktører. Her ses, at indsatsen i Kalundborg og Haderslev ligner hinanden i deres måde at samarbejde på, idet spejderledere og SFO-personale er fælles om forløbsgangene i forhold til forberedelse, afvikling og oprydning. Der er her løbende kommunikation mellem projektaktørerne, og de taler om aktiviteterne både op til forløbsgangene som forberedelse og efter som evaluering for at justere og forbedre afviklingen af dem. Indsatsen i Ribe adskiller

TABEL 4: Oversigt over den pædagogiske praksis i de tre indsatser

	Kalundborg	Ribe	Haderslev
FORBEREDELSE	<p>Spejderledere og SFO-personale er fælles om at planlægge og forberede aktiviteterne.</p> <p>SFO-personale har forberedelsestid afsat til projektet.</p>	<p>Spejderleder planlægger og forbereder aktiviteterne.</p> <p>SFO-personale har ikke forberedelsestid afsat til projektet.</p>	<p>Spejderledere og SFO-personale er fælles om at planlægge og forberede aktiviteterne.</p> <p>SFO-personale har forberedelsestid afsat til projektet.</p>
ORGANISERING	<p>STRUKTUR:</p> <ul style="list-style-type: none"> Dagens forløb starter og slutter samme sted med fælles samling og faste rutiner. SFO-personale samler pigerne og bruger remser til at få ro og opmærksomhed. Fælles introduktion til dagens aktiviteter. Fælles afslutning med afrunding af dagen og information om næste gang. <p>AKTIVITETER:</p> <ul style="list-style-type: none"> Pigerne inddelles i tre mindre grupper med navne. Grupperne er gennemgående for forløbet. Grupperne laver samme aktivitet. Gradvise overgange mellem aktiviteter tilpasset efter hvor langt grupperne er nået. Skift mellem aktiviteter rummer afslutning af igangværende aktivitet og introduktion til kommende aktivitet. <p>SFO-personale varetager ikke øvrige arbejdsopgaver såsom at passe telefon og sende børn hjem, mens de indgår i aktiviteterne.</p>	<p>STRUKTUR:</p> <ul style="list-style-type: none"> Nogle gange fælles samling. Nogle gange introduktion til aktiviteter. Ingen fælles afslutning. <p>AKTIVITETER:</p> <ul style="list-style-type: none"> Alle piger indgår i samme aktivitet som én gruppe. Uklare overgange mellem aktiviteter uden tydelig introduktion og afslutning på aktiviteter. <p>SFO-personale varetager øvrige arbejdsopgaver såsom at passe telefon og sende børn hjem, mens de indgår i aktiviteterne.</p>	<p>STRUKTUR:</p> <ul style="list-style-type: none"> Dagens forløb starter og slutter samme sted med fælles samling og faste rutiner. SFO-personale samler pigerne og bruger remser/ fællessang til at få ro og opmærksomhed. Fælles introduktion til dagens aktiviteter. Fælles afslutning med afrunding af dagen og information om næste gang. <p>AKTIVITETER:</p> <ul style="list-style-type: none"> Pigerne inddelles i fire mindre grupper. Grupperne varierer fra gang til gang. Grupperne laver samme aktivitet eller rokerer mellem forskellige aktivitetsstationer. Gradvise overgange mellem aktiviteter tilpasset efter hvor langt grupperne er nået. Skift mellem aktiviteter rummer afslutning af igangværende aktivitet og introduktion til kommende aktivitet. <p>SFO-personale varetager ikke øvrige arbejdsopgaver såsom at passe telefon og sende børn hjem, mens de indgår i aktiviteterne.</p>
SAMARBEJDE	<p>Løbende kommunikation mellem spejderleder og SFO-personale undervejs i aktivitetsforløbene og via fælles tråd på Messenger.</p> <p>SFO-personale og spejderledere indgår i aktiviteter både som igangsættere og hjælpere.</p> <p>Spejderleder og SFO-personale er fælles om oprydning, hvor de evaluerer, hvordan dagen er forløbet</p>	<p>Sparsom kommunikation mellem spejderleder og SFO-personale undervejs i aktivitetsforløbene og via sms.</p> <p>Spejderleder står for aktiviteter og er både igangsætter og hjælper. SFO-personale indgår som hjælpere dog ofte på side-linjen.</p> <p>Spejderleder står for oprydning.</p>	<p>Løbende kommunikation mellem spejderleder og SFO-personale undervejs i aktivitetsforløbene og via sms.</p> <p>SFO-personale og spejderledere indgår i aktiviteter både som igangsættere og hjælpere.</p> <p>Spejderleder og SFO-personale er fælles om oprydning, hvor de evaluerer, hvordan dagen er forløbet.</p>

sig herfra ved en rollefordeling, hvor SFO-personalet kommer med pigerne, og spejderlederen står for aktivitetsforløbene i forhold til planlægning og forberedelse, afvikling samt oprydning. Der er her sparsom kommunikation mellem projektaktørerne, og de evaluerer ikke dagens forløb med hinanden.

Sammenfattende er der ligheder mellem indsætter i Haderslev og Kalundborg både i forhold til forberedelse, organisering af aktiviteterne og samarbejdet projektaktørerne imellem. Indsætten i Ribe adskiller sig fra de øvrige projekter ved at have en anden rollefordeling mellem projektaktørerne og ved at være organiseret anderledes og med mindre grad af samarbejde og kommunikation mellem spejderleder og SFO-personale.

2.2 EVALUERINGSDEL II: RÆKKEVIDDE

Denne del af evalueringen har til formål at undersøge rækkevidden af indsætten, herunder hvor mange piger projektet rammer, samt hvilke piger projektet rammer i form af klasstrin og naturvanthed. At være naturvant betyder i denne sammenhæng at have erfaring med at være i og lave aktiviteter i naturen. Det interessant at undersøge, i hvor høj grad SFO-pigerne er naturvante, da dette kan anvendes som udgangspunkt for at undersøge hvilke piger, projektet rammer; de som i forvejen kommer ud i naturen og/eller de som er uvante hermed. Dette kan danne afsæt for at diskutere, om projektet er rettet mod de piger, som kommer mindst i naturen (de natur-uvante), og hvorvidt projektet gør en forskel.

2.2.1 Deltagerne i projektet

I alle tre indsætter er forløbene obligatoriske for SFO-pigerne. Tabel 5 (side 18) viser en oversigt over antallet af deltagende SFO-piger, spejderledere og SFO-personaler.

I tabellen ses, at der på tværs af indsætterne i alt deltager 74 SFO-piger primært fra 0.-2. klasse i aktivitetsforløbene. Derudover deltager i alt otte SFO-personaler og syv spejderledere, hvoraf tre er spejderpiger fra 7. klasse, der fungerer som hjælpere. De gennemgående og ansvarlige voksne i forløbene er spejderledere og SFO-personale fra de tre projektgrupper. Derudover indgår øvrigt SFO-personale som hjælpere i forløbene i alle tre indsætter uden at have ansvar for aktiviteterne. På tværs af indsætterne deltager i gennemsnit 21 piger samt én spejderleder og to til tre SFO-personaler i hver forløbsgang. Der er forskelle i antallet af deltagende SFO-piger mellem de tre indsætter samt variation i antallet af deltagende piger indenfor hver indsats.

I Kalundborg deltager 10 til 17 piger fra 0. og 1. klasse per forløbsgang. Her er tilknyttet fem voksne per forløbsgang, hvoraf fire er gennemgående for forløbet og indgår i projektgruppen. Ydermere inddrages tre piger fra 4. klasstrin. Disse piger er først og fremmest deltagere i aktiviteterne, men fungerer samtidig som rollemødelere og hjælpere for de mindre piger.

I Ribe deltager 12 til 27 piger fra 1. og 2. klasse per forløbsgang. Her ses et relativt stort spænd i antallet af deltagende piger, og dette skyldes, at nogle forløbs-

TABEL 5: Oversigt over deltagende SFO-piger, spejderledere og SFO-personaler i afprøvningsfasen

	SFO-piger	Spejderledere	SFO-personale
Kalundborg	10-17 piger fra 0.-1. kl. Herudover deltog 3 piger fra 4. kl.	2	2 2 ansvarlige og 1 hjælper
Ribe	12-27 piger fra 1.-2. kl.	1	2-3 1 ansvarlig og 1-2 hjælpere
Haderslev	25-27 piger fra 0.-1. kl.	1 Herudover indgik 2-3 pigespejdere fra 7. kl. som hjælpere	2 1 ansvarlig og 1 hjælper
Total	50-74	4	7-8

gange afholdes for piger i 1. klasse, mens andre har deltagelse af piger fra både 1. og 2. klasse. Af samme årsag varierer antallet af SFO-personale hjælpere for hver forløbsgang. Der er tilknyttet tre til fire voksne per forløbsgang, hvoraf to er gennemgående og indgår i projektgruppen.

I Haderslev deltager 25 til 27 piger fra 0. til 1. klasse per forløbsgang. Her er tilknyttet tre voksne per forløbsgang, hvoraf to er gennemgående og indgår i projektgruppen. Ydermere inddrages to til tre pigespejdere fra 7. klasse i to af forløbsgangene, hvor de fungerer som hjælpere, igangsættere og rollemodeller for de mindre piger.

Kalundborg er den af indsatserne, som rummer den mindste pigegruppe, mens Haderslev rummer den største pigegruppe. I Ribe ses den største forskel i antallet af deltagende piger mellem forløbsgangene. Kalundborg er den af indsatserne, som har flest voksne tilknyttet både i aktivitetsforløbene og projektgrupperne. Indsatserne i Kalundborg og Haderslev inddrager ældre piger fra højere klassetrin i aktivitetsforløbene som rollemodeller og hjælpere, hvilket indsatsen i Ribe ikke gør.

2.2.2 SFO-pigernes naturvanthed

I alle tre indsats er pigerne vant til at være ude, da SFO'erne har obligatorisk ude-tid hver dag. At være ude i SFO'en er dog ikke nødvendigvis forbundet med at være i naturen. Som beskrevet (afsnit 2.1.1) indeholder de tre indsatsers uderum forskellige grader af naturlige elementer, og det varierer, i hvor høj grad pigerne har mulighed for at møde naturelementer, når de er ude i SFO'en. Pigenes erfaring med at være ude betyder altså ikke nødvendigvis, at de er naturvante. I denne evaluering er SFO-pigernes naturvanthed vurderet på baggrund af pigernes besvarelse af fem spørgsmål inspireret af de 12 naturoplevelser fra kampagnen 'Børn Gror i Natur' (Friluftsrådet, u.å.; Friluftsrådet, 2018a). Spørgsmålene er besvaret ved håndsoprækning blandt pigerne ved den anden forløbsgang i hver indsats. Tabel 6 (side 19) viser en oversigt over de deltagende SFO-pigers erfaringer med at lave aktiviteter i naturen.

I tabellen ses, at over halvdelen af SFO-pigerne angiver, at de har prøvet forskellige aktiviteter i naturen. Der er forskel i de deltagende pigers naturvanthed både indenfor hver indsats og de tre indsats imellem. Ifølge tabellen har SFO-pigerne fra indsatsen i Ribe mindst er-

TABEL 6: Oversigt over SFO-pigernes erfaringer med at lave aktiviteter i naturen

	Kalundborg (N=19)	Ribe (N=22)	Haderslev (N=27)	Samlet (N=68)	Generelt for 7-11-årige ¹
Hvor mange har prøvet at tænde bål udenfor?	100% ²	73%	56%	76%	75%
Hvor mange har overnattet i naturen (telt, shelter mm)?	63%	55%	59%	59%	43%
Hvor mange har holdt en frø?	47%	45%	96%	63%	69% ³
Hvor mange har bygget en hule i skoven?	53%	50%	59%	54%	46%
Hvor mange har samlet mad i naturen (frugt, bær, svampe)?	100% ⁴	27%	96%	74%	80%

¹ Friluftsrådet (2018b, 24. august).

² Forløbets første aktivitet var at tænde bål. Derfor kunne alle SFO-pigerne svare ja til, at de havde prøvet at tænde bål.

³ I Friluftsrådet nulpunktmåling er det "Holdt en snegl", hvilket her sammenlignes med holdt en frø.

⁴ Der er et stort brombærkrat på skolens område, så derfor havde alle SFO-pigerne også prøvet at samle mad i naturen.

faring med at være i naturen, mens pigerne fra indsatsene i Haderslev og Kalundborg har mere erfaring.

Projektaktørerne giver i gruppeinterviews udtryk for, at der er forskel på pigernes erfaringer med at lave aktiviteter i naturen. I Ribe er det projektaktørernes indtryk, at kun få af pigerne har erfaring med at lave aktiviteter i naturen. I Kalundborg angiver projektaktørerne, at over halvdelen af pigerne er af anden etnisk herkomst, og det er deres vurdering, at disse piger har meget lidt erfaring med at lave aktiviteter i naturen. I Haderslev vurderer projektaktørerne, at størstedelen af pigerne har erfaring med at lave aktiviteter i naturen grundet de gode naturområder, der omkranser skolen.

Generelt tegner sig et billede af en blandet målgruppe med både naturvante og naturuvante SFO-piger. Sammenholdt med Friluftsrådets nulpunktsmåling (Friluftsrådet, 2018b) ser det ud til, at erfaringen med naturaktiviteter hos gruppen af deltagende SFO-piger ikke adskiller sig markant fra gennemsnittet af danske 7 til 11-årige børn. Der er enkelte udsving og forskelle som kan skyldes lokale forhold (fx et godt brombærkrat tæt på institutionen). Den overordnede vurdering er, at gruppen af deltagende SFO-piger er relativt naturvante, men ikke adskiller sig markant fra gennemsnittet på landsplan.

2.3 EVALUERINGSDEL III: VIRKNING 1 – SFO-PIGERNES MOTIVATION FOR AT KOMME UD

Denne del af evalueringen har til formål at undersøge virkningen af indsatsen med fokus på indsatsernes betydning for SFO-pigernes motivation for at komme ud i naturen. Evalueringsdelen er inddelt i fire underafsnit, hvoraf de to første afsnit relaterer sig til pigernes engagement, mens de sidste to afsnit relaterer sig til pigernes oplevelse med og interesse for naturen.

2.3.1 SFO-pigernes engagement og deltagelse i projektet

Som udgangspunkt er SFO-pigerne bekendt med, at *Spejd med pigerne* er noget særligt, som de deltager i på bestemte dage og et begrænset antal gange, og de ved, at der kommer spejdere, som de skal lave noget sammen med. Generelt glæder pigerne sig til at skulle til

Spejd med pigerne, og de virker glade og forventningsfulde, når de ankommer.

Det ringer ud, og de første piger kommer løbende i fuldt regntøj. "Jubii, jeg skal til spejder", råber en pige. En anden pige siger som remse: "Pigespejder, pigespejder, pigespejder", da hun ankommer. Spejderlederen siger. "Ja, du skal være spejder i dag". (Observation, Haderslev)

Det er ligeledes projektaktørernes oplevelse, at SFO-pigerne gerne vil være med i projektet og glæder sig. SFO-personalet oplever, at pigerne løbende taler om projektet i SFO'en og spørger til, hvornår "spejderne" kommer igen, og hvad de skal lave næste gang.

"Pigerne spørger: "Hvornår kommer spejderne næste gang?" og "Hvornår er det, vi skal det der?" og lige dagen inden, snakker de altid om det. De spørger altid; "Hvad skal vi lave i morgen?". (Gruppeninterview, SFO-pædagog, Ribe)

At pigerne generelt er motiverede for at deltage, kommer også til udtryk ved, at de piger, som bliver hentet af deres forældre undervejs i en forløbsgang, beder om at blive hentet senere, så de kan være med i det hele. Når pigerne taler om at være med i projektet, omtaler de det som, at de skal "til spejder", og de forbinder *Spejd med pigerne* med at lave forskellige aktiviteter. I uformelle samtaler og interviews med pigerne er det tydeligt, at de forholder sig til projektet ved at genkalde sig og beskrive, hvad de har lavet i aktiviteterne. Når pigerne bliver spurgt om, hvordan det er at være med i *Spejd med pigerne*, svarer størstedelen, at det er sjovt at være med, og at det er sjovt at lave forskellige aktiviteter.

"Jeg synes, det er sjovt at være med. Vi har lavet alle mulige sjove aktiviteter ... bål og lave hytter [huler i skoven]... og lave de der krans [bladkrans på ståltråd]... og lugte efter, hvad det var [dufte-kims-leg]... og skrælle æbler og få æblegrød". (SFO-pige, go-along interview, Haderslev)

Det er projektets aktiviteter, som har pigernes fokus, og det er aktiviteterne, som de husker og fortæller om. SFO-pigerne vil gerne deltage i aktiviteterne, og en del bliver optaget heraf og fordyber sig og begejstres undervejs.

Pigerne går rundt og leder efter ting, de vil have i deres insekthotel. "Vi skal finde nogle blade, så dyrene kan ligge blødt", siger en pige. "Vi kan også finde noget græs", foreslår en anden. "Vi skal have mange blade", råber pigerne i munden på hinanden." (Observation, Kalundborg)

Pigerne finder materiale til at lave deres huler. En pige siger: "Jeg skal finde mos til et tæppe". Hun forsvinder væk, men kommer snart retur. "Se, hvad jeg har fundet" siger hun stolt og viser glad et lille stykke mos frem. Så løber hun videre tilbage til sin gruppe. Et øjeblik efter kommer hun retur: "Jeg skal hente mere mos". Hun får en anden pige med sig og sammen løber de frem og tilbage efter mos." (Observation, Haderslev)

Det generelle billede er, at SFO-pigerne er motiverede for at deltage i aktiviteterne samt indgår aktivt og engageret heri. Der er imidlertid forhold, som har betydning for SFO-pigernes engagement og deltagelse i projektet. Disse forhold præsenteres i afsnittet nedenfor.

2.3.2 Forhold som har betydning for SFO-pigernes deltagelse

INDHOLD I AKTIVITETER

SFO-pigerne kan godt lide at lave forskellige aktiviteter. På baggrund af det, pigerne fortæller om aktiviteterne, er der særligt to forhold, som skal fremhæves: 1) at indgå aktivt og prøve selv og 2) at lære nye ting.

"Jeg synes, det er sjovt at lave noget forskelligt, og jeg har lært alle mulige nye ting. Jeg har aldrig prøvet at finde insekter før og lave bål sådan rigtigt. Og jeg vidste ikke, at man kunne bruge sådan nogle sjove gløder [tænd briketter], som man kunne sætte ild til, så det, synes jeg, var rigtig sjovt." (SFO-pige, go-along interview, Kalundborg)

En del af pigerne møder gennem projektet nye aktiviteter, og de kan godt lide at lære nye færdigheder såsom at skrælle, snitte eller tænde tændstikker.

Pigerne skal tænde hver sit fyrfadslys med tændstikker. En gruppe piger ved ikke, hvordan de skal få ild i tændstikken og er usikre på, om

de tør. En af pigerne prøver sig frem og finder ud af, at hun skal stryge tændstikken hen ad siden, og viser det begejstret til de andre piger. Pigerne bliver glade, når de lykkes med at få tændt deres lys, nogle lader lyset brænde, mens andre puster det ud med det samme og prøver at tænde det igen. En pige siger, da hun har fået tændt sit lys: "Serøst mit hjerte var så bange!" og griner. (Observation, Ribe)

Nogle piger oplever, at de kan noget, de ikke vidste, at de kunne eller turde, og det er tydeligt at se, at de bliver glade og stolte, når de lykkes med det. For nogle piger ser det ud til at give mod på at prøve mere, mens det for andre er det fint at have prøvet en enkelt gang. At pigerne får mulighed for at bruge sig selv aktivt og prøve sig selv af gennem nye og anderledes aktiviteterne, styrker deres interesse for og deltagelse i aktiviteterne.

KUN FOR PIGER

SFO-pigerne giver udtryk for, at det er rart, at de kun er piger sammen. De synes, det er dejligt at have tid uden drenge, og de oplever, at aktiviteterne foregår mere roligt, når det kun er piger.

"Det er også godt, at der ikke er drenge med. De kan godt være lidt for meget, så det er dejligt med en pause fra dem." (SFO-pige, uformel samtale i deltagerobservation, Haderslev)

"Det er fedt, fordi så er der ikke nogen drenge, der kommer og forstyrrer os... de kan også godt fjolle (...) de har lidt for meget krudt i røven." (SFO-pige, go-along interview, Kalundborg)

Pigerne oplever, at aktiviteterne forløber anderledes med mindre uro og forstyrrelser, når de kun er piger, sammenlignet med når de er piger og drenge sammen. Dette understøttes af projektaktørerne, som oplever, at det kan noget særligt, når der kun er piger sammen.

"Og det her med bare at få lov til at være piger. Det giver noget helt andet, når du har pigerne for sig og drengene for sig. Det kan godt være, det er samme aktivitet, vi laver, men det kan være to vidt forskellige udgangspunkter." (SFO-personale, gruppeinterview, Haderslev)

”Når det kun er pigerne, der er sammen, så kommer der en anden dynamik. Det kan noget.”

(SFO-personale, gruppeinterview, Ribe)

SFO-personalet beskriver, at drengene kan være mere højtråbende og frembrusende end pigerne, og at pigerne ikke har samme behov for at vise sig frem og skulle ses, som drenge i samme alder har. SFO-personalet oplever, at aktiviteter uden drenge giver mere ro og plads til pigerne og skaber rum for, at de kan udfolde sig på en anden måde, end når drengene indgår.

”Noget af det jeg har fået ud af det her, det er det fede i at se, at pigerne tør bare meget mere, når de kun er piger. Så jeg tror helt klart, det er noget af det, vi vil tage med os, at vi en gang imellem vælger at sige; pigerne gør det her, drengene gør det her. At man deler dem lidt. Det giver nogle andre ting.” (SFO-personale, gruppeinterview, Kalundborg)

Generelt er der mere ro og plads, når der kun er piger sammen, og det betyder, at pigerne kan udfolde sig og tør mere. At projektet udelukkende har deltagelse af piger, har således positiv betydning for SFO-pigernes deltagelse i de enkelte forløbsgange og i aktiviteterne.

INDDRAGELSE AF ÆLDRE PIGER

I nogle af indsatserne inddrages ældre piger fra højere klassetrin som hjælpere og rollemodeller i aktiviteterne (jf. afsnit 2.2.1). Ældre piger henviser her både til SFO-piger i Kalundborg, der inkluderer piger fra 4. klasse i projektet og ældre piger fra 7. klasse i Haderslev, som selv er spejdere i De grønne pigespejdere. Det er tydeligt, at de yngre piger ser op til de ældre piger og gerne vil være sammen med dem.

To store piger fra 4. klasse kommer løbende ned til aktivitetsområdet. Flere af de små piger giver dem knus, da de kommer. ”Jeg har bare ventet så lang tid på, at du skulle komme”, siger en af de små piger til en af de store. (Observation, Kalundborg)

De større piger bliver ofte et naturligt samlingspunkt for de mindre piger, som gerne følger dem. De større piger får særlige opgaver og ansvar, som de synes at vokse

med, og de er noget særligt i kraft af dette. De mindre piger finder det spændende at være sammen med de større piger og søger deres selskab og hjælp.

Pigerne samler blade, som de sætter på ståltråd til en bladkrans (...) En af de store piger er god til at hjælpe og rose de mindre piger, når de finder blade. Hun sætter sig på hug sammen med dem og taler med dem om bladene og deres bladkranse. Pigerne vil gerne have hende til at gætte på, hvor mange blade de har sat på deres krans. (Observation, Haderslev)

De mindre piger har ofte en større opmærksomhed rettet mod de ældre piger, de lytter til dem og følger dem i aktiviteterne. De større piger synes at være forbundet med og relatere sig til de mindre piger på en anden måde end voksne. Inddragelse af større piger i aktiviteterne synes at gøre aktiviteterne mere attraktive og spændende for de mindre piger. Det har således positiv betydning for SFO-pigernes deltagelse i aktiviteter, når der inddrages ældre piger som hjælpere i indsatserne.

2.3.3 SFO-pigernes interesse for naturen

Når SFO-pigerne taler om projektet, fortæller de også om oplevelser med naturen. Her giver flere piger udtryk for, at de godt kan lide at være ude i naturen, fordi der er mange ting, de kan lave.

”Det er sjovt at være med, fordi vi laver alt muligt. Det er sjovt at være udenfor, fordi man kan lave meget mere end indenfor. Det er bare dejligt at være i naturen” (SFO-pige, uformel samtale under deltagerobservation, Haderslev)

Projektet giver anledning til, at pigerne prøver forskellige aktiviteter (jf. afsnit 2.1.1), og her får de nye erfaringer med elementer og dyr i naturen. Pigerne oplever, at naturen byder på mange ting at gå på opdagelse i, blive nysgerrig på og undersøge.

”Det har været meget sjovt. Jeg har aldrig gjort sådan noget før. (...) Jeg synes også, det er godt at være herude og sådan prøve at se, hvad der gemmer sig i naturen.” (SFO-pige, go-along interview, Kalundborg)

"Og man kan få så mange ting til naturen, altså glas, forstørrelsesglas, jeg har aldrig set sådan en før - og så kan man se den helt tæt på, det er bare sejt. Jeg godt lide at finde insekter og kigge på dem inde i de der glas, men ikke at røre ved dem og have dem på mig (...) nu tør jeg godt røre ved dem, hvis de er i forstørrelsesglas-tingen". (SFO-pige, go-along interview, Kallundborg)

Ud fra projektets rammer og resultater er det vanskeligt at afgøre, hvorvidt og i hvilken grad SFO-pigernes deltagelse i projektet har medvirket til, at de kommer mere ud i og er aktive i naturen (forskningsspørgsmål 4). Det er også vanskeligt at afgøre, hvorvidt pigerne er blevet mere interesserede i og eventuelt nysgerrige på naturen (jf. forandringsteori, fase 3, bilag 1). Det er det delta-gende SFO-personales oplevelse, at pigernes udeadfærd i SFO'en er relativt uforandret.

"Jeg tror ikke, projektet har ændret noget for pigerne. Så skulle man nok køre det over noget længere tid. Vi har nogle piger, der synes, jamen de er næsten ikke til at få ind, og så har vi bare dem, der er stueplanter, som jeg kalder dem. Vi har det jo så sådan, at de skal være ude ½ time hver dag, og vi har jo nogle, der kommer; "Ej må vi ikke snart gå ind?". Så jeg vil sige, at dem, der er vant til at være ude og synes at være ude er fantastisk, dem, tror jeg, forbliver ude. Og de andre bliver ved med at sige; "Hvornår må vi gå ind?". Måske hvis vi havde kørt det over ½ år eller mere, så kunne det måske have flyttet noget, men vi kunne også ende ud i den der, nu gider vi ikke mere. Det kan gå begge veje. Nogle synes, det er fantastisk, nogle kigger på vejret og siger; "Gider vi i dag?"" (Gruppeinterview, SFO-personale, Haderslev)

Evalueringens resultater viser, at projektet motiverer og engagerer SFO-pigerne og dermed har potentiale til at øge deres interesse for og aktiviteter i naturen. Hvorvidt dette skaber (reelle og varige) ændringer i pigernes relation til naturen, er vanskeligt at sige på baggrund af evalueringen, men SFO-personalet (i Haderslev) oplever det tilsyneladende ikke. Pigerne viser imidlertid stort engagement for aktiviteterne i projektet, og de giver udtryk for, at de godt kan lide at være i naturen. Gennem

projektet præsenteres pigerne for en række aktiviteter, som rummer naturelementer, og som til en vis grad foregår i naturlige omgivelser (jf. afsnit 2.1.1), og særligt de aktiviteter, der har naturfokus, synes at motivere SFO-pigerne til aktivitet i naturen.

Det er interessant at gribe dybere ned i, hvilke forhold eller elementer i projektet, som har særlig betydning for, hvorvidt projektets potentialer har mulighed for at blive udfoldet.

2.3.4 Forhold som har betydning for SFO-pigernes naturoplevelse

UDERUM MED NATURLIGE ELEMENTER

Som beskrevet (afsnit 2.1.1) afholdes indsætserne i områder med varierende grader af naturlige elementer. Gennem observationerne bliver det tydeligt, at det har betydning, hvor aktiviteterne foregår, og at uderummet er afgørende for, hvad pigerne giver sig til og bliver optaget af undervejs i og imellem aktiviteterne. Eksempelvis ses det, at pigerne i Ribe, som befinder sig på en legeplads med få naturlige elementer, primært vælger at gyng og være på multibanen undervejs i og imellem aktiviteterne. I modsætning hertil ses det, at pigerne i de øvrige indsætser inddrager naturen i deres leg, når de er i et område med grøn bevoksning og varierende terræn.

"En gruppe piger leger i slugten. Nogle løber ned og rundt på skrænterne, op og ned, mens andre er mere forsigtige og skal hjælpes ned i slugten. To af pigerne har bevæget sig lidt væk fra resten og hjælper hinanden med at komme op ad en stejl og glat skrænt. De holder fast i hinanden og trækker hinanden op, og ved fælles hjælp lykkes det dem at komme helt op til toppen, hvor de giver sig til at samle blade i et ret bevokset område." (Observation, Haderslev).

Uderum, som indeholder naturlige elementer såsom varierende terræn og forskellige typer bevoksning er en forudsætning for, at pigerne har mulighed for at gå på opdagelse i og undersøge naturen. Uderum med naturlige elementer har positiv betydning for pigernes oplevelse af natur og stimulerer deres lyst til at gå på opdagelse i naturen.

FLEKSIBEL STRUKTUR OG MELLEMRUM

Under aktiviteterne sker det, at pigerne bliver optaget af elementer og dyr, som de møder i naturen. Her ser vi, at pigerne for en tid glemmer aktiviteten og fordyber sig i det, de møder undervejs.

Pigerne skal bygge huler og selv finde materialer hertil i skoven. De arbejder meget koncentreret om at lægge mos ud på jorden i deres hule. De snakker om, hvad der skal ske med hulerne, og hvordan de skal lave dem. Deres hulearbejde afbrydes af, at de hele tiden stopper op, fordi de opdager forskellige ting i naturen, f.eks. små bænkebidere og æg i en træstamme og nogle underlige knopper på nogle blade. (Observation, Haderslev)

Det er tydeligt, at pigerne bliver optaget af og nysgerrige på ting, de møder, når de opholder sig i naturen, også når aktiviteterne ikke er rettet mod at undersøge naturen. På denne måde udvikles og forlænges aktiviteten naturligt til også at omhandle udforskning af området og naturen, de færdes i. Pigerne nysgerrighed på naturen opstår spontant, når de møder noget på deres vej, og foregår således sideløbende med aktiviteterne.

"Nogle piger samles om en stor sten, som de vipper til side. Under stenen er der fyldt med regnorme, bænkebidere, stankelben og andre smådyr. Pigerne er meget optagede af dem. De prøver alle sammen at holde en regnorm, hvorefter en af pigerne samler alle regnormene i sine hænder. Hun står glad og holder dem alle sammen. Aktiviteten var ikke at finde smådyr, så det er nok noget, der er opstået undervejs." (Observation, Haderslev)

Undervejs i aktiviteterne – typisk imellem aktiviteter eller ved aktiviteter afslutning – er der perioder, hvor pigerne går lidt til og fra aktiviteterne og leger på egen hånd. I disse mellemrum sker det også, at pigerne går på opdagelse i området, og her ses det, at deres leg ofte udspringer og inspireres af området, de opholder sig i.

"Imens der saves, er der nogle piger, der ikke har noget at lave, og de går på opdagelse i området. De finder nogle lianer, de kan svinge sig i. De gynger og griner. To andre piger kommer til og

leger med. Pigerne vender tilbage til aktiviteten. Kort tid efter går tre andre piger hen til lianerne og leger." (Observation, Kalundborg)

Det er således væsentligt at have en pædagogisk praksis, hvor aktiviteterne er fleksible og giver mulighed for, at pigerne kan undersøge og fordybe sig i, hvad end de møder. Her er mellemrum imellem aktiviteter også væsentlig, fordi mellemrum giver mulighed for, at pigerne med afsæt i aktiviteterne kan udforske naturen yderligere. Ydermere giver mellemrum mulighed for, at pigerne gennem leg kan udfolde deres nysgerrighed og udforskning på naturen.

AKTIVITETER MED FOKUS PÅ NATUR

Pigerne interaktion med naturen påvirkes af området, de opholder sig i, og forudsætter ikke nødvendigvis aktiviteter med direkte fokus på natur (se afsnit 2.1.1). Det er imidlertid tydeligt, at naturfokuserede aktiviteter kan medvirke til at understøtte betydning af uderummet ved at rette pigerne opmærksomhed mod den natur, de opholder sig i.

Pigerne er optaget af at gå rundt og finde forskellige farver blade. De finder også små dyr undervejs og snakker om dem. En pige finder en larve på et blad. "Hvad er det?", "En larve.", "Hvorfor sidder den der?", "Den er lille, måske er den ved at spise sig stor og tyk, og så kan den folde sig ud som en sommerfugl." (Observation, Haderslev)

Pigerne nysgerrighed på og udforskning af naturen kan således både ses som en direkte og afledt effekt af aktiviteterne med naturfokus. Den direkte effekt ses ved, at aktiviteter med fokus på natur retter pigerne opmærksomhed mod naturen for at finde eller undersøge noget specifikt. Den indirekte effekt ses ved, at pigerne i deres søgen efter eller undersøgelse af dette specifikke møder andre elementer og dyr, som de bliver optaget af. På denne måde lægger aktiviteter med fokus på natur op til, at pigerne interagerer med naturen.

AKTIVITETER SOM KRÆVER TÅLMODIGHED

Der er nogle aktiviteter, som pigerne hurtigere mister interessen for, og hvor det er sværere at fastholde dem. Dette gælder særligt aktiviteter, som kræver tålmodighed og tager tid som eksempelvis at bage snobrød eller snitte snobrødspinde.

Pigerne snitter snobrødpinde. De piger, som ikke har prøvet at snitte før, har svært ved det og mister hurtigt interessen og beder om voksenhjælp. De giver den voksne kniv og pind og vil have den voksne til at snitte for dem, hvorefter de selv går væk for at gynge. De bliver kun ved den voksne, hvis de bliver bedt om det. De ønsker ikke guidning til at kunne snitte selv og vil heller ikke overtage snitningen igen, de vil bare gerne have, at den voksne laver det færdigt.
(Observation, Ribe)

I aktiviteter, som virker meget uvante for pigerne, eller som de har svært ved at mestre, er det sværere at fange pigernes interesse og fastholde dem i aktiviteten. I de aktiviteter har nogle af pigerne brug for hjælp til at opretholde interessen i form af opmuntring, motivation og hjælp til at færdiggøre aktiviteten. Her ses det, at tilgængeligheden af hjælp fra voksne eller ældre piger har betydning for, om SFO-pigerne bliver i aktiviteten.

2.4 EVALUERINGSDEL III: VIRKNING 2 - PROJEKTAKTØRERNES SAMARBEJDE

Denne del af evalueringen har til formål at undersøge virkningen af indsatsen med fokus på projektaktørernes samarbejde i indsatserne. Afsnittet tjener til at besvare forskningsspørgsmål 3 (jf. afsnit 1.3), som omhandler hvordan og hvorvidt projektet har medvirket til at udvikle samarbejdet mellem ansatte i SFO'er, civilsamsfundsorganisationer, der arbejder med piger og kommuner.

2.4.1 Projektaktørernes oplevelse af deres samarbejde

Det er et fælles træk blandt projektaktørerne, at de finder samarbejdet mellem SFO'er og foreningsliv spændende, og de angiver dette som en motivationsfaktor for at indgå i projektet. Projektaktørerne er optaget af og nysgerrige på at skabe nye relationer og bringe nye kompetencer og ressourcer i spil.

"Jeg er med i projektet fordi, jeg synes, det var utrolig spændende ligesom at kombinere de to verdener med pædagogik men også frivillighed.

Og så lære en masse og give en masse læring fra sig." (Spejderleder, gruppeinterview, Kalundborg)

"Det giver jo mening, at man på den måde får pædagogik ind i frivilligheden og får en uden-dørs kultur som barn." (SFO-personale, gruppeinterview, Kalundborg)

Både SFO-personalet og spejderlederne giver udtryk for, at de gennem projektet får mulighed for at lære af hinandens kompetencer og erfaringer. Gennem deres samarbejde oplever de både ligheder og forskelle i deres tilgang til at lave aktiviteter med piger. De giver udtryk for, at de på nogle områder arbejder ens eksempelvis i deres måde at planlægge forløb og aktiviteter på (fx planlægge ud fra et tema). På andre områder oplever de, at de bidrager med noget forskelligt og kan supplere hinanden på en måde, som medvirker til at kvalificere forløbene og aktiviteterne.

"Vi har fundet ud af, at vi supplerer jo meget godt hinanden i måden, vi tænker og arbejder på." (SFO-personale, gruppeinterview, Haderslev)

Spejderlederne har praktisk erfaring med at lave aktiviteter for piger ude i naturen, og SFO-personalet giver udtryk for, at de har lært af spejderlederne i forhold til at erhverve praktiske udelivs kompetencer, at videregive læring til pigerne samt at organisere og afvikle aktiviteter i naturen.

"Den erfaring, som spejderne har, det har jeg prøvet at suge til mig. Lige kigge over skulderen på dem: hvordan gør de? For eksempel; er der en god måde at holde tændstikken på, sådan så den ikke knækker for børnene? Det er jo sådan lidt, jamen hvad gør I? Det er jo erfaringen, som de har lært, som jeg har prøvet at suge til mig."
(SFO-personale, gruppeinterview, Kalundborg)

SFO-personalet og spejderlederne har forskellige afsæt og vilkår. SFO'erne er institutioner med pasningsansvar for de tilmeldte børn, og her er et stort antal børn, som er i SFO'en i varierende tidsrum, og de strukturelle rammer er tilpasset personalets arbejdstid og øvrige arbejdsopgaver. Spejderlederne laver frivilligt arbejde i en forening, hvor pigerne selv har valgt at komme, fordi de

har en interesse i spejder- og friluftsliv. Spejderlederne har fokus på at lave aktiviteter i naturen for piger og har mulighed for at fordybe sig og have processen i centrum for aktiviteterne. Denne erfaring og tilgang lader SFO-personalet sig inspirere af.

“Det er det der med, hvordan er det så, at pigespejderne gør for at få fanget pigerne. Fordi de har måske en lidt anden vinkel på det, end vi måske har, når vi har en hel stue eller to, som vi bare skal affodre med noget bål.” (SFO-personale, gruppeinterview, Kalundborg)

Spejderlederne lærer af SFO-personalets pædagogiske kompetencer og erfaringer i samspillet med pigerne. De giver udtryk for, at de i samarbejdet med SFO-personalet præsenteres for nye tilgange til og samværs måder med pigerne, som de ikke ellers har haft tanke for eller været opmærksomme på. Spejderlederne inspireres af, hvordan SFO-personalet er sammen med og taler med pigerne.

“Jeg har fået meget med af den måde, I er med børnene og taler til børnene, sådan de pædagogiske trick med sådan, når der står ti og hopper og råber, og I så siger; “Jeg taler lige med...”. Og det er jo noget, I bare gør, fordi det er jo faktisk det, I har gået til. Hvor jeg nogle gange tænker, så ti dog stille alle sammen. Så hold dog op. Hvordan gør de [pædagogerne] lige det? Så det er lidt det samme, men bare på den pædagogiske front.” (Spejderleder, gruppeinterview, Kalundborg)

Derudover lærer spejderlederne også af SFO-personalets overblik og struktur i afvikling af forløbsgangene. SFO-personalet er vant til at skulle tilpasse aktiviteter til en foranderlig hverdag, hvor der er flere forhold at tage hensyn til. De har erfaring i at afholde forløb med flere aktiviteter indenfor en afgrænset tidsramme, som kræver en struktureret tilgang med overblik over, hvornår det er tid til at afslutte igangværende aktivitet og gå videre til den næste. Spejderlederne giver udtryk for, at de inspireres af dette.

“Jeg synes også, det har været rart, fordi jeg en tendens til at blive virkelig optaget af en aktivitet med pigerne, og så kører det ellers bare, og

så lige pludselig er tiden gået. Og det synes jeg, at I [SFO-personalet] har været rigtig gode til at sige, nu skal vi videre i programmet. Det har været rigtig godt, fordi så har vi nået det, vi skulle. Og jeg har personligt som spejderleder svært ved lige at få det til at passe sammen det hele. (Spejderleder, gruppeinterview, Kalundborg)

Samarbejdet mellem spejderledere og SFO-personale rummer gensidig læring og inspiration for projektaktørerne. Der er som beskrevet stor forskel på projektaktørernes samarbejde i de tre indsætter (jf. afsnit 2.1.1). Indsætsen i Ribe adskiller sig fra de to øvrige ved at have lav grad af samarbejde mellem projektaktørerne, hvilket har betydning for både forberedelse til samt afvikling og organisering af aktivitetsforløbene. Det generelle billede er dog, at projektaktørerne har en positiv oplevelse af deres indbyrdes samarbejde og oplever, at de kan supplere hinanden samt blive inspireret og lære af hinandens kompetencer og erfaringer. Det ses, at et velfungerende samarbejde mellem projektaktørerne bidrager til at kvalificere projektforløbene og aktiviteterne. Projektaktørernes overvejende positive oplevelse af deres samarbejde viser, at projektet har potentiale til at udvikle samarbejde mellem ansatte i SFO'er og frivillige foreninger (civilsamfundsorganisationer). Der er flere forhold, som har betydning for, hvorvidt et samarbejde får gode vilkår og har gode chancer for at blive vellykket, og i denne evaluering ses tid til at indgå i projektet at have afgørende betydning.

2.4.2 Forhold som har betydning for indsætserne og projektaktørernes samarbejde

TID TIL PROJEKTET

Projektaktørerne i alle indsætter giver udtryk for, at tid er en vigtig faktor med betydning for deres samarbejde og deltagelse i indsætserne. SFO-personalet og spejderlederne har forskellige afsæt for at indgå i projektet, idet SFO-personalet er ansatte i en offentlig institution og derved deltager i deres arbejdstid, mens spejderlederne er medlemmer af en frivillig forening og derved deltager i deres fritid. For spejderlederne forudsætter deltagelse i projektet, at de ikke arbejder i eftermiddagstimerne, hvor forløbene afvikles. SFO-personalets deltagelse i projektet afhænger af SFO'ernes gældende vilkår i forhold til forberedelsestid og varetagelse af øvrige ar-

bejdsopgaver. I praksis betyder det, at det kan være vanskeligt at lave en indsats, som bygger på samarbejde mellem SFO'er som offentlige institutioner og De grønne pigespejdere som frivillig forening. I de tre indsatser har spejderledernes deltagelse været muliggjort af, at de på tidspunktet for projektet er uden arbejde, holder sabbatår eller er gået på pension, og således har mulighed for at deltage i eftermiddagstimerne. For SFO-personalet afhænger graden af deltagelse i projektet af den arbejdstid, der er afsat til at indgå i projektet.

"Det er sjovt, fordi vi har arbejdet så lidt sammen, men alligevel lavet et projekt. Det er faktisk første gang, jeg tror, jeg nogensinde har oplevet, at det er bygget op på den måde. Og det er jo ikke, fordi vi ikke gad. Det er bare fordi, vi ikke har tid, fordi vi er afhængige af min forberedelsestid, som er nul. (...) Jeg har jo en masse opgaver, jeg skal passe, også selvom vi er herover til spejder. Jeg har en telefon, jeg skal passe, og nogle skal hjem... (...) Hvis du skal lave noget, som skal være godt, så bliver du nødt til at have tiden til det." (SFO-personale, gruppeinterview, Ribe)

"Jeg har tingene klar, og så skal I [SFO-personale og SFO-piger] komme, og så vil jeg jo gerne have hjælp til at udføre det her [aktiviteterne]. Men når vi ikke har haft mulighed for at snakke om, hvad der skal ske, hvordan det skal gøres og så videre... det kunne være rart lige at kunne snakke sammen sådan 10 minutter før. Det har vi ikke gjort (...) Det har betydet, at jeg har følt mig lidt stresset, fordi når børnene er her, og de samles om mig, og de vil vide alting på én gang, så har jeg svært ved at informere dig [den ansvarlige SFO-personale], og hvem du nu ellers har haft med herover om, hvad jeg gerne ville have haft hjælp til. Så dykker jeg ned i børnene, og så glemmer jeg alt omkring mig. Det bliver bare ikke så godt, som det kunne være." (Spejderleder, gruppeinterview, Ribe)

Det er tydeligt, at graden af deltagelse blandt SFO-personalet har stor betydning. I de indsatser, hvor SFO-personalet har afsat tid til projektet, har det positiv betydning for forberedelse og organisering af aktiviteterne samt ikke mindst for samarbejdet projektaktørerne imellem. Manglende afsat tid til projektet har negativ betyd-

ning for samarbejdet mellem spejderleder og SFO-personale og for indsatsen generelt.

FORSTYRRELSER I FORM AF DIVERSE BESØG

Flere projektaktører giver udtryk for, at der er foregået mange ting i projektperioden, og at der har været mange gæster undervejs i forløbet. I den relativ korte periode projektet forløbet over (3 mdr.), har der været relativt mange besøg fra eksempelvis Korpskontoret i De grønne pigespejdere, evaluatore, journalister og filmhold. De fleste besøg har involveret projektaktørerne, og nogle har oplevet det som et pres, at der ofte var udefrakommende at forholde sig til, som kiggede på eller stillede spørgsmål i forløbsgangene.

"Jeg tror kun, det var den første gang, hvor vi var samlet, hvor vi ikke har haft nogle, der har observeret os på en eller anden måde. (...) Så tænker jeg måske også, at hvis der nogensinde er nogle, der skal lave sådan noget her igen, så skulle man måske koordineret lidt, hvornår der er besøg i gruppen. Jeg synes, at det har fyldt lidt meget. Især de gange, hvor man måske har andre ting. Nu var jeg personlig ret brugt sidste tirsdag, så det fyldte rigtig meget for mig, at nu kommer der igen nogle, der skal filme. Og jeg var simpelthen nødt til at melde fra og sige, jeg kan ikke overskue det. Jeg bliver nødt til at koncentrere mig om ungerne, som er min primære opgave. Så det er bare sådan en læring til en anden gang, at måske man skal samle det på en eller anden måde eller bruge hinandens observationer." (SFO-personale, gruppeinterview, Kalundborg)

At projektaktørerne skal forholde sig til mange forskellige gæster tager energi fra og får betydning for forløbene og aktiviteterne og dermed for indsatserne. Det opleves som et pres at skulle være under bevågenhed og observation, samt skulle stille sig til rådighed for samtaler og interviews med diverse gæster. Samtidig opleves de mange besøg som forstyrrelser, som tager fokus fra projektet. At nogle besøg bliver forstyrrende for aktiviteterne, understøttes af observationer.

Filmholdet og den ansvarlige voksne fra SFO-personalet går løbende til og fra med forskellige piger, som skal interviewes. (...) kamera-

manden beder nogle piger om at lave noget sjovt i de blade, der er faldet af træerne og som ligger overalt på jorden. Han tager pigerne med over til det store træ bag bålhytten [væk fra den igangværende aktivitet] og instruerer dem i, hvordan de fx kan kaste blade op i luften. Kameramanden iscenesætter pigerne på ny: "Kan I sætte jer ned og kigge på bladene?". Filmholdet forsøger ikke at indgå naturligt som fluer på væggen (...) De blev forstyrrende og interagerende i aktiviteterne og fjernede fokus væk fra aktiviteten for både børn og voksne. (Observation, Ribe)

Projektaktørerne efterlyser en bedre koordinering af besøg, så de fleste forløbsgange forløber uden forstyrrelser i form af diverse besøg. Mange besøg tager fokus fra projektet og er forstyrrende for aktiviteterne, derfor bør besøg begrænses. Endvidere kan det være en fordel, hvis det aftales, hvordan besøget bedst afholdes for ikke at virke forstyrrende for forløbet og dets aktiviteter.

3. DISKUSSION OG OPSUMMERING

Hensigten med projektet *Spejd med pigerne* er, at flere piger kommer ud og er aktive ude i naturen (jf. afsnit 1.2), og evalueringen har derfor overordnet til formål at undersøge, hvorvidt og hvordan projektet og de udviklede metoder og aktiviteter motiverer SFO-piger til at komme ud og være aktive i naturen (jf. afsnit 1.3).

I denne diskussion og opsummering er det ambitionen at bygge bro mellem de forskellige dele og rette blikket mod evalueringens overordnede formål. Intentionen er kortfattet at diskutere samt opsummere udvalgte og centrale resultater fra evalueringen. De centrale resultater er udvalgt ud fra en vurdering af, hvilke resultater der: 1) har størst dækning og betydning i den samlede empiri; 2) forekommer mest betydningsfulde i forhold til at svare på evalueringens forskningsspørgsmål og 3) bringer mest mulig ny viden, som kan pege frem mod nye indsatser. Hovedfokus vil være på evalueringens resultater, og der vil i mindre grad blive trukket på og refereret til teori og andre undersøgelser. Hvert tema afsluttes med en opsummering og en delkonklusion, som relaterer til formålet med projektet samt peger frem mod fremtidige indsatser. Temaerne deler sig i to afsnit, hvoraf det ene handler om de konkrete indsatser i projektet, og det andet omhandler projektet på et mere overordnet plan. Dette afsnits delkonklusioner bliver fulgt op af anbefalinger i konklusionen, som også inddrager projektets forandringsteori.

3.1 PERSPEKTIVER PÅ INDSATSERNE

3.1.1 Kun for piger og inddragelse af ældre piger

Der er bred enighed blandt SFO-pigerne og projektaktørerne om, at det er positivt, at projektet alene er for piger. Aktiviteterne forløber anderledes, når der kun er piger med, og det skaber en anden dynamik, end når både piger og drenge er sammen. At projektet alene er for piger, har positiv betydning for SFO-pigernes deltagelse i aktiviteterne, fordi det giver mere ro og plads til pigerne og skaber et rum, hvor de kan udfolde sig på en anden måde, end når drengene indgår.

Selvom den aktuelle kønsdebat peger på, at det kan være problematisk at operere med dikotome kønsbegreber som dreng/pige, tyder resultaterne på, at det kan

være frugtbart at lave aktiviteter for pigerne alene. Dette kan relateres til og understøttes til dels af en række undersøgelser, som viser, at der er forskelle mellem drenge og pigers præferencer og aktiviteter (Andkjær et al., 2016; Andkjær & Hadberg, 2017). Det skal dog understreges, at evalueringen ikke kan sige noget om, hvordan drengene oplever situationen, eller om hvorvidt det gælder for andre aldersgrupper og i andre sammenhænge. Denne erfaring kan tale for at man eksperimenterer med forskellige opdelinger og forskellige grupper i forhold til organisering af praksis.

I projekterne inddrages ældre piger i større eller mindre grad i aktiviteterne som hjælpere. De store piger bliver på denne måde en form for rollemodeller, og det er tydeligt, at de mindre piger ser op til de store piger og er glade for deres deltagelse. Inddragelsen af ældre piger som hjælpere og rollemodeller har positiv betydning for SFO-pigernes engagement og deltagelse i aktiviteterne samt for samspelet pigerne imellem. Den pædagogiske metode med inddragelse af ældre børn kan teoretisk og overordnet set relateres til en form for mesterlære og til praksisfællesskaber (Nielsen & Kvale, 1999; Lave & Wenger, 2001).

DELKONKLUSION 1

Resultaterne viser, at aktiviteter for piger alene giver rum for, at pigerne er aktive og engagerede i naturaktiviteterne på anden måde end aktørerne ellers oplever pigerne. Ydermere viser det sig, at tilstedeværelsen af ældre pigerrollemodeller medvirker til at styrke pigernes motivation for aktiviteterne.

3.1.2 Fleksibel struktur og mellemrum – pædagogik og organisering

Projektaktørerne har overordnet fokus på aktiviteterne og på at organisere forløbene på en hensigtsmæssig måde. Resultaterne peger imidlertid på, at det ikke kun er selve aktiviteterne, som har betydning i forhold til at stimulere SFO-pigernes interesse for naturen. Graden af styring og organisering af forløbsgangene har ligeledes betydning for, hvorvidt pigernes interesse for naturen stimuleres. De voksenstyrede og -initierede aktiviteter kan ses som et middel til at skabe aktivitet og interesse,

hvor målet ikke nødvendigvis er, at pigerne færdiggør aktiviteten, men snarere at aktiviteterne fungerer som afsæt til, at pigerne bliver nysgerrige og får lyst til at undersøge ting i naturen. I den sammenhæng er det væsentligt, at aktiviteterne er fleksible og giver mulighed for, at pigerne indimellem kan lege på egen hånd samt undersøge og fordybe sig i, hvad de møder undervejs. Det er med andre ord vigtigt, at den pædagogiske praksis og organiseringen af forløbene er fleksibel, og at der er "melletrum" indlagt i det voksenstyrede forløb, som giver mulighed for udfoldelse af børnenes egen lyst, energi og undersøgelsestrang.

Teoretisk kan dette tema relateres til begreberne direkte og indirekte naturoplevelser (Kahn & Kellert, 2002), som netop refererer til forskellen mellem på den ene side børnenes egne (indre) motiverede aktiviteter og oplevelser og på den anden side naturaktiviteter og -oplevelser, som sættes i scene og formidles af voksne. Der kan også anes en sammenhæng med vejledning som begreb i friluftspædagogikken (Tordsson, 2006), hvor lederen med udgangspunkt i erfaringspædagogikken forsøger at lade situationen og gruppen være styrende, og i højere grad ser sig selv som en inspirator og garant for sikkerheden.

DELKONKLUSION 2

Evalueringen viser, at en fleksibel organisering kan medvirke til at styrke pigernes engagement i aktiviteter i naturen. En fleksibel struktur med "melletrum" giver pigerne tid og mulighed for at undersøge og fordybe sig i fænomener og situationer, som opstår spontant undervejs frem for at være stramt styret af et fastlagt aktivitetsprogram.

3.1.3 Naturelementer i uderummene

En fleksibel organisering og styring, som giver SFO-pigerne mulighed for at lege, undersøge og fordybe sig på egen hånd, er samtidig med til at understrege betydningen af det uderum, hvor aktiviteterne afholdes. Uderummet har stor betydning, da et stimulerende nærområde, som rummer naturlige elementer, er en forudsætning for, at pigerne har mulighed for at gå på opdagelse i og undersøge naturen. Skal pigerne have

mulighed for at blive optaget af og nysgerrig på naturen, er det derfor vigtigt, at de oplever forskellige naturlige elementer såsom varierende terræn og forskellige typer bevoksning. Omfanget og indholdet af naturlige elementer i uderummet fungerer som mulige af-fordances, som inviterer pigerne til interaktion med naturelementer, og således har betydning for pigernes oplevelse af natur. (Lerstrup, Konijnendijk van den Bosch & van den Bosch, 2017).

Det er en fordel, at uderummet har en vis størrelse, som det ses i indsatsen i Haderslev. Dette er dog ikke en forudsætning, hvilket bliver tydeligt i Kalundborg, hvor det relativt lille uderum skaber mange muligheder for, at pigerne kan gå på opdagelse, da det netop indeholder forskellige naturlige elementer. I Kalundborg lykkes de yderligere med "at få skabt et rum i rummet", som er afgrænset og afskærmet fra de øvrige legefaciliteter og børn. Der er tale om et lille område, hvor afskærmningen af træer og grøn bevoksning muliggør en oplevelse af et lille rum lukket af for omverden. Det har betydning for pigernes optagethed af aktiviteterne og for deres lyst til at undersøge naturen, at de ikke bliver forstyrret af andre aktiviteter, legerum eller børn. Det er således vigtigt, at det område, som udgør uderummet, er afgrænset og afskærmet fra omgivelserne, så pigerne oplever et rum i rummet. Dette forhold kan ses i sammenhæng med tidligere viden fra arkitekturpsykologien og en forestilling om pigers rumlige præferencer for mindre afgrænsede og intime rum med mulighed for nære sociale relationer (Roessler, 2003).

DELKONKLUSION 3

Resultaterne viser, at pigernes interesse for naturen stimuleres, hvis uderummet rummer flere og forskellige naturelementer. Det er ydermere med til at stimulere pigernes oplevelse og engagement, hvis uderummet er afskærmet og afgrænset, så de oplever det som et "rum i rummet".

3.1.4 Interaktion med naturelementer

Det har betydning for SFO-pigernes oplevelse og engagement, at aktiviteterne har fokus på natur og lægger op til interaktion med naturlige elementer. Aktiviteter

med fokus på natur kan eksempelvis være at finde eller undersøge noget specifikt i naturen såsom at samle blade, finde og se på insekter eller bygge huler i skoven. Denne type aktiviteter er vigtige at medtage i indsatserne, fordi det retter pigernes opmærksomhed mod naturen og lægger op til interaktion med naturen, hvor de kan fordybe sig og undersøge, hvad de finder.

Det kan således være nødvendigt at forholde sig kritisk til hvilken type aktiviteter, som inddrages i forløbene. Det er ikke nødvendigvis nok, at aktiviteterne foregår udenfor. Hvis målet er at øge motivationen og interessen for naturen, er det vigtigt, at der indgår naturlige elementer, og at der er et vist fokus på disse i aktiviteterne. Det er tydeligt, at det langt fra er alle aktiviteter i de tre indsatser, som rummer dette fokus, og det vil være hensigtsmæssigt at være kritisk og søge mere natur-orienterede aktiviteter med inspiration fra andre områder (fx skolen i skoven¹, aktivitetshjulet², dogmeatletik³).

DELKONKLUSION 4

Erfaringerne fra indsatserne peger på, at organisering af aktiviteter, hvori interaktion med naturlige elementer indgår, kan stimulere og motivere pigerne til at gå på opdagelse i områdets natur frem for blot at være i den.

3.2 PERSPEKTIVER PÅ PROJEKTET

3.2.1 Samarbejde mellem civilsamfund og institution

Både SFO-personale og spejderledere oplever, at det er frugtbart at samarbejde om projektet. SFO-personale og spejderledere har forskellige afsæt og tilgange, hvilket betyder, at begge parter kan blive inspireret og lære

af hinandens kompetencer og erfaringer. Forskelle i afsæt giver endvidere mulighed for, at projektaktørerne kan supplere hinanden på en måde, som kvalificerer de enkelte forløb og aktiviteterne. Det frugtbare samarbejde mellem civilsamfund og institution kan genfindes i andre projekter med fokus på naturbaserede indsatser for specifikke målgrupper fx Ejbye-Ernst et al. (2018). Det er imidlertid vigtigt, at der afsættes tid til at udvikle samarbejdet mellem projektaktørerne, fordi et velfungerende samarbejde bidrager til at kvalificere forløbene og aktiviteterne. I den sammenhæng er det afgørende, at særligt SFO-personalet får afsat tid til at indgå i projektet og ikke skal varetage øvrige arbejdsopgaver sideløbende med aktiviteterne.

DELKONKLUSION 5

Resultaterne viser, at det er frugtbart med samarbejde mellem SFO-personale og spejderledere, idet begge parter kan lære af og supplere hinanden. Det er afgørende, at der afsættes tid til samarbejdet og i særdeleshed, at SFO-personalet har tid til at indgå i projektet og ikke skal varetage øvrige arbejdsopgaver sideløbende med aktiviteterne.

3.2.2 At skabe forandring tager tid

Indsatserne og forløbene har generelt været relativt korte. Der er tale om få forløbsgange og kort tid udenfor for SFO-pigerne. Det betyder, at det ikke er muligt at identificere sikre og varige ændringer i pigernes motivation og interesse for at komme ud i naturen og være aktive. Hvis der sigtes mod at skabe varige ændringer hos pigerne, bør hyppigheden af forløbene i indsatserne overvejes; hvor ofte skal forløbene afholdes og over hvor lang en periode, skal de forløbe? Hvis man vil skabe varige ændringer, er det nødvendigt med længere og mere kontinuerlige forløb.

¹ <https://www.skoven-i-skolen.dk>

² <https://skoleidraet.dk/idraetsfaget/omraader/inspiration-og-materialer/teori-og-didaktiske-modeller/aktivitetshjulet/>

³ <https://naturstyrelsen.dk/naturoplevelser/aktiviteter/dogmeatletik/>

SFO-pigerne er søgt inddraget i projektets Fase 2, hvor spejderlederne fra projektgrupperne besøgte SFO'erne. Det er imidlertid uklart, i hvor høj grad SFO-pigerne har været aktivt inddraget i udviklingen og dermed har haft medindflydelse på valget af aktiviteter. Det er indtrykket, at dette er sket i relativ lille grad. Inddragelse af brugere er vanskeligt og kræver tid – dette gælder ikke mindst, når det drejer sig om børn. Længere tidsforløb i projektet vil kunne åbne større mulighed for inddragelse af pigerne i udvikling af indsatserne, hvilket vil kunne medvirke til at skabe engagement og eventuelt ejerskab blandt pigerne og dermed kvalificere indsatserne.

Forandringer i motivation og adfærd kræver generelt et længere tidsforløb, som giver mulighed for en proces med flere stadier af motivation og ændring i adfærd. Dette ses i psykologiske modeller og teorier som eksempelvis Stages of Change (Prochaska & Prochaska, 2016), som ofte anvendes i forbindelse med voksnes sundhedsadfærd og viser, at reelle ændringer i adfærd kræver tid, hvor det er muligt at pendle mellem forskellige stadier i forhold til motivation, beslutninger og adfærd.

Tilsvarende gælder, at det kræver en del tid at udvikle nye, gode samarbejder mellem SFO og spejderforeninger. Der tænkes her først og fremmest på tid i selve projektet til at udvikle samarbejdet men også et længere tidsperspektiv, som kan sikre, at de nye samarbejdsrelationer og -rutiner kan blive forankret i de involverede organisationer. Forskellige mulige modeller for forankring af et projekt kan bl.a. findes i evalueringen af projekt Sund i Naturen, som også arbejder med uderummet og involverer samarbejde mellem kommuner og civilsamsfundsorganisationer (Andkjær et al., 2021).

Overordnet set er det vigtigt at påpege vigtigheden af at tænke langsigtet og forsøge at sikre projekters levedygtighed ved at indarbejde refleksioner og tiltag til forankring i projektets mål og opbygning. I forandringsteorien for *Spejd med Pigerne* (bilag 1) er der indarbejdet ideer og tiltag til, hvordan erfaringerne fra projektet bringes videre og forankres i de to deltagende organisationer ved formidling af erfaringer og viden fra projektet og evaluering internt samt eksternt. Det er imidlertid ikke muligt i denne evaluering at forholde sig til eller vurdere disse planer.

DELKONKLUSION 6

Erfaringerne viser, at hvis man vil skabe mulighed for varige forandringer i SFO-pigers motivation og interesse for at komme ud i naturen og være aktive, er det nødvendigt med længere og mere kontinuerlige forløb. Dette vil desuden give mulighed for i større grad at inddrage pigerne aktivt i udviklingsprocessen samt skabe gode betingelser for udvikling af samarbejde mellem SFO og spejderforeninger.

3.2.3 Styring af indsatserne

Der har været en overordnet styring af projektet i kraft af faserne, den overordnede forandringsteori, Kick off seminar m.m., som har givet rammer for mål, tidsforløb m.m. Det er samtidigt indtrykket, at der har været en lav grad af styring i forhold til de konkrete forløb og aktiviteter.

Generelt har projektaktørerne haft relativt frie rammer og muligheder for at gøre, hvad de har haft lyst til i projektet. Rammerne for projektet har været, at det 1) kun er for piger, 2) skal afholdes udenfor og 3) skal inkludere et enkelt besøg i den lokale spejdergruppes spejderhytte. Der har med andre ord været tale om en relativt lav grad af styring af indsatserne, hvilket har betydet, at der er forskel på flere centrale parametre i de tre indsatser. De deltagende SFO-piger i de tre indsatser præsenteres således for forskellige forløb, som indeholder forskellige aktiviteter med forskellige grader af naturlige elementer i uderummet og forskelligt fokus på natur. Derudover rummer de tre indsatser forskelle i pædagogisk praksis både i forhold til planlægning og forberedelse af aktiviteterne, organisering af aktiviteterne samt i forhold til samarbejdet projektaktørerne imellem.

En lav grad af styring i et projekt kan være en fordel set i forhold til at skabe engagement lokalt hos aktørerne. Det kan imidlertid være problematisk set i forhold til at nå projekts overordnede mål og ønsket om forandring som resultat af en opsat forandringsteori. Hvis et projekt skal forventes at følge en forandringsteoris opsatte resultat kæde, kræver det relativt stram styring af projektet samt god kommunikation omkring forandringsteorien til alle projektaktører for at sikre, at projektaktører har kendskab til projektets mål, logik og virkemidler.

Dette vil sikre, at projektet leverer den påtænkte indsats, som forventes at føre til næste resultat i den opsatte resultatkæde.

I *Spejd med pigerne* er det indtrykket, at både de centrale virkemidler og fokuspunkter – uderummet, aktiviteter og pædagogisk praksis – og projektets overordnede logik i form af forandringsteorien nok er blevet præsenteret for projektaktørerne, men er forblevet relativt ukendt for dem. Indtrykket er, at fokuspunkter og de logiske trin i forandringsteorien er blevet sat i spil, men at projektaktørerne ikke er blevet holdt op på at skulle forholde sig til disse punkter, hvilket sandsynligvis også er et spørgsmål om tid og ressourcer.

DELKONKLUSION 7

Når indsatser skal indfri mål og ambitioner, tyder evalueringen på, at det er hensigtsmæssigt med en styring, koordinering og kommunikation, som sikrer, at projektaktører har kendskab til og forholder sig til projektets mål, virkemidler og logik. Dette skal dog balanceres i forhold til projektaktørers frihed og mulighed for at forfølge egen motivation, som også kan virke fremmede for et projekt.

3.2.4 Overvejelser om evaluering

Der foregår en del aktiviteter i relation til dokumentation og evaluering af projektet sideløbende med de konkrete forløb i indsatserne. Projektaktørerne oplever de relativt mange besøg udefra som et pres. De mange besøg opleves som forstyrrelser, der tager fokus og energi fra projektet samt får betydning for aktiviteterne. Det er således væsentligt, at diverse besøg styres og koordineres på en måde, så de opleves mindst muligt forstyrrende for projektet og deltagerne heri.

Når et projekt skal evalueres, er det væsentligt, at der tildeles tilstrækkelige ressourcer til en grundig evaluering – helst af alle projektets faser. Det er en fordel at tænke evalueringen ind i udviklingen af projektet for at kunne være præcis og eksplicit omkring hvilken forandring, man ønsker at opnå med en given indsats samt hvilke parametre i projektet, man ønsker, at evalueringen skal vurderes på.

En grundlæggende problematik i denne evaluering er, at projektet har en vision om at motivere SFO-piger til at komme mere ud i naturen, hvilket er vanskeligt at måle indenfor evalueringens rammer. Der er for det første ikke foretaget en baseline undersøgelse af SFO-pigernes aktiviteter i og relation til naturen inden deres deltagelse i projektets indsatser, hvorfor det er vanskeligt at vurdere forandringen i deres motivation og adfærd. For det andet er det ikke muligt at sige noget sikkert om en eventuel langtidseffekt af projektet for pigerne. Dette skyldes, at indsamlingen af empiri (observationer og interviews med SFO-piger og projektaktører) foretages, mens projektet kører, og det er ikke muligt herudfra at sige noget sikkert om, hvorvidt en eventuel større interesse for aktiviteter i naturen blandt pigerne holder ud over projektets tidsramme. Her kunne en opfølgende undersøgelse blandt pigerne, fx to måneder efter projektets afslutning, give værdifuld viden om projektets effekt og betydning i et længere tidsperspektiv.

I den forbindelse kan det også nævnes, at det ikke har været muligt at inddrage en større del af pigernes hverdag og dermed få kendskab til, om pigerne også udover tiden i SFO har fået ny inspiration og interesse for naturen og uderummet. Dette kunne man eksempelvis få kendskab til ved at inddrage forældrene.

DELKONKLUSION 8

I forhold til projektets gennemførelse og evalueringen, viser resultaterne, at det er en god ide at overveje, hvordan man tackler forstyrrelser og opmærksomhed (medier, besøg m.m.). For at få grundig og sikker viden om effekten eller betydningen af et projekt er det vigtigt, at evalueringen tænkes ind i udviklingen af projektet, og at der afsættes tilstrækkeligt med ressourcer til evalueringen, som også kan rumme en vurdering af langtidseffekten.

4. KONKLUSIONER OG ANBEFALINGER

I dette afsnit præsenteres konklusioner fra evalueringen af projektet *Spejd med pigerne*. Konklusionen vil fokusere på at svare på to spørgsmål:

- Hvordan ser projektets effekt og betydning ud i relation til den opstillede forandringsteori?
- Hvilke anbefalinger kan der på baggrund af projektet peges på i relation til fremtidige indsatser?

Konklusionerne er ikke udtømmende, men skal forstås som overordnede centrale konklusioner på evalueringen. For mere udtømmende og nuanceret opsamling af vigtige pointer fra evalueringen henvises til præsentationen af resultater og diskussionen.

Det overordnede formål med evalueringen var at undersøge, hvorvidt og hvordan de udviklede metoder og aktiviteter motiverer SFO-piger til at komme mere ud og være aktive i naturen (jf. afsnit 1.3). Svaret på dette er ikke entydigt, hvilket fremgår af resultaterne og diskussionen – dette bliver også tydeligt, når resultaterne relateres til den opstillede forandringsteori.

KONKLUSION

Overordnet kan det konkluderes, at projektet har været vellykket, idet det har givet gode erfaringer med og værdifuld viden om, hvordan man kan motivere SFO-piger til at komme mere ud og være aktive i naturen, og hvordan der kan skabes nye samarbejdsrelationer mellem kommunale institutioner og frivillige civilsamfundsorganisationer. Projektet rummer – i kraft af sin opbygning og sine virkemidler – potentiale til at motivere SFO-piger til at komme mere ud og være aktive i naturen. Hvorvidt og i hvor høj grad dette er sket, er imidlertid vanskeligt at svare præcist på indenfor evalueringens rammer, hvilket bliver tydeligt i forhold til den opstillede forandringsteori.

4.1 KONKLUSIONER I FORHOLD TIL DEN OPSTILLEDE FORANDRINGSTEORI

I nedenstående (tabel 7 side 36) opstilles evalueringens konklusioner i forhold til den opstillede forandringsteori med fokus på fase 3: resultater (jf. bilag 1).

4.2 ANBEFALINGER OG OVERVEJELSER

Med afsæt i delkonklusionerne i afsnit 3 præsenteres afslutningsvist en række vigtige overvejelser og anbefalinger, som med fordel kan inddrages i udvikling og design af fremtidige indsatser, der skal fremme pigers naturaktiviteter i deres tid i SFO – og måske skærpe deres interesse for naturen mere generelt og på længere sigt. Se tabel 8 side 37

4.3 AFRUNDING

Projektet *Spejd med pigerne* er i høj grad relevant, idet der er brug for indsatser, som har til formål at få flere børn til at være aktive udenfor og styrker deres interesse for og relation til naturen. Gennemførelsen af det samlede projekt og evalueringen viser, at det er relevant at iværksætte nye projekter, hvor der arbejdes ud fra disse mål og ideer. Projektet er overordnet set vellykket, men rummer også nogle udfordringer. Der er opstillet en række anbefalinger, som forhåbentlig vil bringe værdifulde erfaringer og viden fra projektet videre til nye projekter.

Evalueringen har også vist, at der er behov for mere viden på området. I fremtidige projekter vil det derfor være afgørende at integrere en forsknings-/evalueringssdel, så der opnås mere sikker viden om effekten og betydningen af projekterne både på kort sigt og i et længere tidsperspektiv samt med større og andre populationer. Dette vil give mulighed for på sigt at indfri projektets ambition om, at flere piger bliver interesserede i naturen og kommer mere ud.

TABEL 7: Oversigt over evalueringens konklusioner ift. den opstillede forandringsteori, fase 3.

Mål i forandringsteorien	Evalueringens konklusioner ift. forandringsteorien
<i>90 piger i tre SFO'er er motiveret til at bruge naturen aktivt, når de er i SFO</i>	De tre indsats har haft deltagelse af 74 SFO-piger. Evalueringens resultater viser, at projektet motiverer og engagerer SFO-pigerne og dermed har potentiale til at øge deres interesse for og aktiviteter i naturen. Pigerne viser stort engagement og deltager aktivt i projektets aktiviteter, og de giver udtryk for, at de godt kan lide at være i naturen.
<i>90 piger i tre SFO'er får vækket deres natur-nysgerrighed og lyst til eksperimenter i naturen</i>	Gennem projektet præsenteres pigerne for aktiviteter, som rummer naturelementer, og som til en vis grad foregår i naturlige omgivelser. Særligt aktiviteter med naturfokus synes at motivere SFO-pigerne til aktivitet i naturen. Aktiviteter med et klart naturfokus synes særligt at fordre pigernes nysgerrighed på og udforskning af naturen, og det er vigtigt, at uderummet rummer varierende naturelementer, og at aktiviteterne har en fleksibel pædagogisk styring med mellemrum. Evalueringen viser, at pigerne har deltaget aktivt og engageret i aktiviteterne, og at nogle af aktiviteterne har lagt op til at vække pigernes lyst til eksperimenter. Ud fra projektets rammer og resultater er det imidlertid vanskeligt at afgøre, hvorvidt og i hvilken grad projektet har medvirket til, at pigerne er blevet mere interesserede i og eventuelt nysgerrige på naturen generelt og på længere sigt.
<i>Medvirkende ansatte i tre SFO'er videndeler og inddrager deres kolleger i nye tilgange til piger og natur.</i>	Det har ikke indgået i evalueringens forskningsspørgsmål og har derfor ikke haft fokus i evalueringen. På baggrund af evalueringen kan det således ikke vurderes, hvorvidt medvirkende ansatte i de tre SFO'er videndeler og inddrager deres kolleger i nye tilgange til piger og natur.
<i>Medvirkende ansatte har fået ny praksis og opmærksomhed på at motivere pigerne til friluftsliv.</i>	Evalueringens resultaterne viser, at samarbejdet i projektet mellem spejderledere og SFO-personale rummer gensidig læring og inspiration. SFO-personalet udtrykker, at de har erhvervet praktiske udelivs kompetencer og er blevet inspireret af spejderledernes måde at videregive læring til pigerne samt deres måde at organisere og afvikle aktiviteter i naturen. Evalueringen viser dog også, at det kræver prioritering og tid (særligt for SFO-personalet) til forberedelse, udvikling og samarbejde. Det er vanskeligt at afgøre, hvorvidt medvirkende ansatte har fået ny praksis, og hvorvidt en eventuel ny praksis vil blive videreført på længere sigt.
<i>Tre spejdergrupper oplever værdifuldt samarbejde med SFO'er.</i>	Evalueringens resultaterne viser, at samarbejdet i projektet mellem spejderledere og SFO-personale rummer gensidig læring og inspiration. Spejderlederne udtrykker, at de har lært af SFO-personalets pædagogiske kompetencer i tilgangen til og samspillet med SFO-pigerne. Resultaterne viser, at spejderlederne overvejende har en positiv oplevelse af samarbejdet med SFO-personalet, hvor de supplerer hinanden samt bliver inspireret og lærer af hinandens kompetencer og erfaringer. Evalueringen har vanskeligt ved at afgøre, om de medvirkende spejderledere har fået ny praksis, og hvorvidt en eventuel ny praksis vil blive videreført.
<i>Medvirkende spejderledere har fået ny praksis og opmærksomhed på, hvordan man motiverer pigerne til friluftsliv.</i>	Evalueringen har vanskeligt ved at afgøre, om de medvirkende spejderledere har fået ny praksis, og hvorvidt en eventuel ny praksis vil blive videreført.

TABEL 8: Anbefalinger til fremtidige indsatser

PERSPEKTIVER PÅ INDSATSERNE	
1	<p>Kun for piger og inddragelse af ældre piger</p> <p>Det er en god ide at eksperimentere med at lave naturaktiviteter i SFO for grupper bestående af piger alene, og det kan anbefales at inddrage ældre piger i forløbene som hjælpere og rollemodeller.</p>
2	<p>Fleksibel struktur og mellemrum – pædagogik og organisering</p> <p>Ved praktisering af naturaktiviteter med SFO-piger er det hensigtsmæssigt at vælge en fleksibel organisering og styring med "mellemrum", som giver mulighed for, at pigerne på egen hånd kan lege samt undersøge og fordybe sig i, hvad de møder.</p>
3	<p>Naturelementer i uderummene</p> <p>Uderummet bør indeholde naturlige elementer i form af varierende terræn og forskellige typer bevoksning, som bidrager til at stimulere SFO-pigers lyst til at gå på opdagelse i naturen. Det kan endvidere være en fordel at skabe et afgrænset og afskærmet "rum i rummet".</p>
4	<p>Interaktion med naturelementer</p> <p>Naturaktiviteter med SFO-piger bør rumme interaktion med naturlige elementer og have fokus på natur, fordi dette motiverer pigerne og stimulerer deres interesse for naturen.</p>
PERSPEKTIVER PÅ PROJEKTET	
5	<p>Samarbejde mellem civilsamfund og institution</p> <p>Det er afgørende, at der afsættes tid til samarbejdet mellem spejderlederne og SFO-personalet og i særdeleshed, at SFO-personalet har tid til at indgå i projektet og ikke skal varetage øvrige arbejdsopgaver sideløbende med aktiviteterne.</p>
6	<p>At skabe forandring tager tid</p> <p>For at skabe varige forandringer er det nødvendigt med længere og mere kontinuerlige forløb. Det kan endvidere anbefales, at man fokuserer på og udvikler metoder til at inddrage pigerne aktivt i udviklingsprocessen.</p>
7	<p>Styring af indsatserne</p> <p>For at indfri mål og ambitioner med et projekt er det hensigtsmæssigt med en styring, koordinering og kommunikation, som sikrer, at projektaktører har kendskab til og forholder sig til projektets mål, virkemidler og logik.</p>
8	<p>Overvejelser om evaluering</p> <p>Det bør overvejes, hvordan man tackler forstyrrelser og opmærksomhed (medier, besøg m.m.) både i forhold til projektet og i forhold til evalueringen.</p> <p>Det kan anbefales, at evalueringen tænkes ind i udviklingen af projektet, og at der afsættes tilstrækkeligt med ressourcer til evalueringen, som også kan rumme en vurdering af langtidseffekten.</p>

5. METODE

Evalueringen af de tre indsatser i *Spejd med pigerne* er gennemført i perioden september 2021 til marts 2022. Der er i evalueringen anvendt kvalitative metoder, og evalueringen er designet som et multipelt casestudie, hvor de tre indsatser i Haderslev, Kalundborg og Ribe udgør casene. Casestudiet er et design, hvor et nutidigt fænomen, i dette tilfælde indsatsernes metoder og aktiviteter, udforskes i dets naturlige sammenhæng. Ved brug af casestudie skabes dybdegående, nuanceret og praktisk baseret viden om fænomenet (Ramian, 2012). Evalueringen er inspireret af evalueringsmodellen RE-AIM (Glasgow, Vogt & Boles, 1999; Glasgow et al., 2019; King, Glasgow & Leeman-Castillo, 2010), og fokuserer på evalueringsdimensionerne *implementering*, *rækkevidde* og *virkning*.

5.1 EMPIRISK GRUNDLAG

Det empiriske grundlag for evalueringen er indsamlet på tre forskellige måder, som kort beskrives i de følgende afsnit. Datakilderne er: 1) Deltagerobservation, 2) Go-along interviews med SFO-piger og 3) Gruppeinterviews med projektaktører. Figur 2 viser en oversigt over det empiriske grundlag for evalueringen af de tre indsatser i projektet.

5.1.1 Dokumentstudier

Der er gennemført dokumentstudier af udvalgte dokumenter for projektet og de tre indsatser. De udvalgte dokumenter udgør projektansøgning og forandringsteori udviklet og relateret til projektet samt referater fra projektgruppemøder med planer for indsatserne. Inddragelsen af dokumenterne har bidraget til at informere rapportens implementeringsafsnit samt været med til at informere interviewguides, samt nuancere og kvalificere

analyserne af de gennemførte interviews og endelig været med til at fokusere evalueringen af projektet.

5.1.2 Deltagerobservation af indsatser og deltagere

Deltagerobservationerne er blevet foretaget i perioden september til oktober 2021 i henholdsvis Kalundborg, Ribe og Haderslev, og der blev afholdt to deltagerobservationer i hver indsats. Formålet med deltagerobservationerne var at få større kendskab til de tre indsatser og danne en relation til SFO-pigerne og projektaktørerne og derigennem opnå en større forståelse for deres oplevelser og erfaringer. I observationerne har der primært været fokus på indholdet af indsatserne, pigernes deltagelse heri samt projektaktørernes indbyrdes samarbejde. Undervejs i deltagerobservationerne blev der nedskrevet feltnoter, som er anvendt som understøttende narrativer i resultatafsnittet.

Feltnoter fra alle deltagerobservationer er blevet analyseret tematisk (Braun, Clarke & Weate, 2017) med udgangspunkt i evalueringsdimensionerne *implementering*, *rækkevidde* og *virkning* fra RE-AIM. Under *implementering* har formålet været at opnå større kendskab til og forståelse for de tre indsatser ved at undersøge og dokumentere uderummet, aktiviteterne samt den pædagogiske praksis i indsatserne. Under *rækkevidde* har formålet været at opnå større kendskab til de deltagende piger og de involverede projektaktører samt at få kendskab til deres erfaringer med at lave aktiviteter i naturen. Under *virkning* har formålet været at opnå en dybere forståelse af SFO-pigernes deltagelse i og oplevelse af projektet samt projektaktørernes indbyrdes samarbejde.

FIGUR 2: Oversigt over det empiriske grundlag for evalueringen af projektet *Spejd med pigerne*.

	Kalundborg	Ribe	Haderslev
Dokumentstudier	☑	☑	☑
Deltagerobservation	2 gange 10-20 piger	2 gange 12-27 piger	2 gange 25-27 piger
Go-along interviews med SFO-piger	N = 2	Ikke muligt	N = 2
Gruppeinterviews med projektaktører	N = 4	N = 2	N = 2

5.1.3 Go-along interviews med SFO-pigerne

I forbindelse med deltagerobservation i to af indsatserne blev der gennemført korte go-along interviews med enkelte af SFO-pigerne. Go-along interviewene blev gennemført i oktober 2021, og det var kun muligt i Haderslev og Kalundborg. Formålet var at opnå viden om SFO-pigernes oplevelse af at være med i projektet og deres oplevelse af at komme ud i naturen. Alle go-along interviews er blevet fuldt transskriberet og analyseret tematisk (Braun et al., 2017) i relation til evalueringsdimensionen *virkning* fra RE-AIM.

5.1.4 Gruppeinterviews med projektaktørerne

I forlængelse af deltagerobservation i indsatserne blev der gennemført gruppeinterviews med projektaktørerne (spejderledere og SFO-personale) i oktober 2021. Formålet var at opnå viden om projektaktørernes oplevelser af og erfaringer med at indgå i projektet. Fokus var blandt andet på deres oplevelse af projektforløbene, pigernes deltagelse og det indbyrdes samarbejde. Interviewene foregik i grupper á to til fire deltagere med brug af semistrukturerede interviewguide. Alle gruppeinterviews er blevet fuldt transskriberet og analyseret tematisk (Braun et al., 2017) med udgangspunkt i evalueringsdimensionen *virkning* fra RE-AIM.

5.2 METODISKE BEGRÆNSNINGER

Evalueringen er kvalitativ og indeholder en række metodiske begrænsninger, som er væsentlige at forholde sig til. Generelt bygger evalueringen på en relativ lille empiri, hvilket betyder, at der er lille grundlag for at sige noget med sikkerhed. Endvidere betyder det lille empiriske grundlag, at det ikke er muligt at generalisere evalueringens resultater til andre kontekster eller målgrupper.

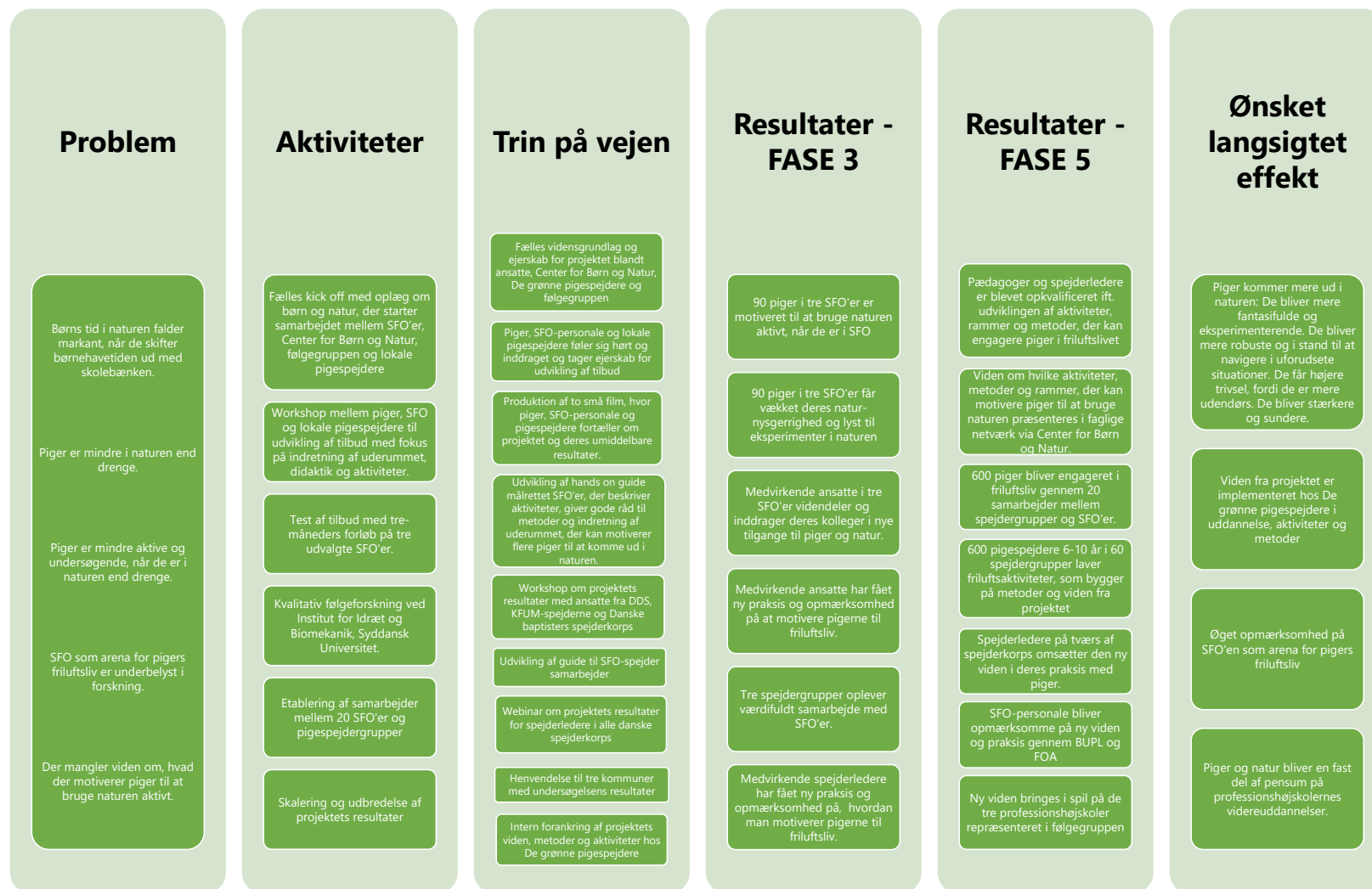
Under empiriindsamlingen viste det sig at være vanskeligt rent praktisk at afholde go-along interviews med SFO-piger, og af den grund er der kun afholdt enkelte go-along interviews. Ydermere var det svært at få pigerne til at reflektere over og give udtryk for deres oplevelser med projektet og tanker i forbindelse hermed. Pigerne var ikke så nuancerede i deres sprogbrug og responderede ofte med meget korte og entydige svar, såsom "Det har været sjovt at være med". Det betyder, at materialet ikke er så uddybende, som man kunne ønske. Derudover kan interviews med pigerne være behæftet med fejl, idet pigerne kan have svaret mere positivt end deres reelle oplevelser af indsatserne grundet det asymmetriske magtforhold mellem børn og voksne i interviewsituationen. Endeligt kan tid til gruppeinterviews med projektaktører anses som en metodisk begrænsning. Nogle steder var der sat begrænset tid af til interviews for SFO-personalet, hvilket betød, at SFO-personalet nogle steder ikke deltog i hele interviewet. I praksis betød dette, at vi undervejs i interviewet foretog valg i forhold til, hvilke dimensioner, vi mente, var mest væsentlige at have SFO-personalets perspektiver på. SFO-personalets perspektiver kunne således have været mere repræsenteret i empirien.

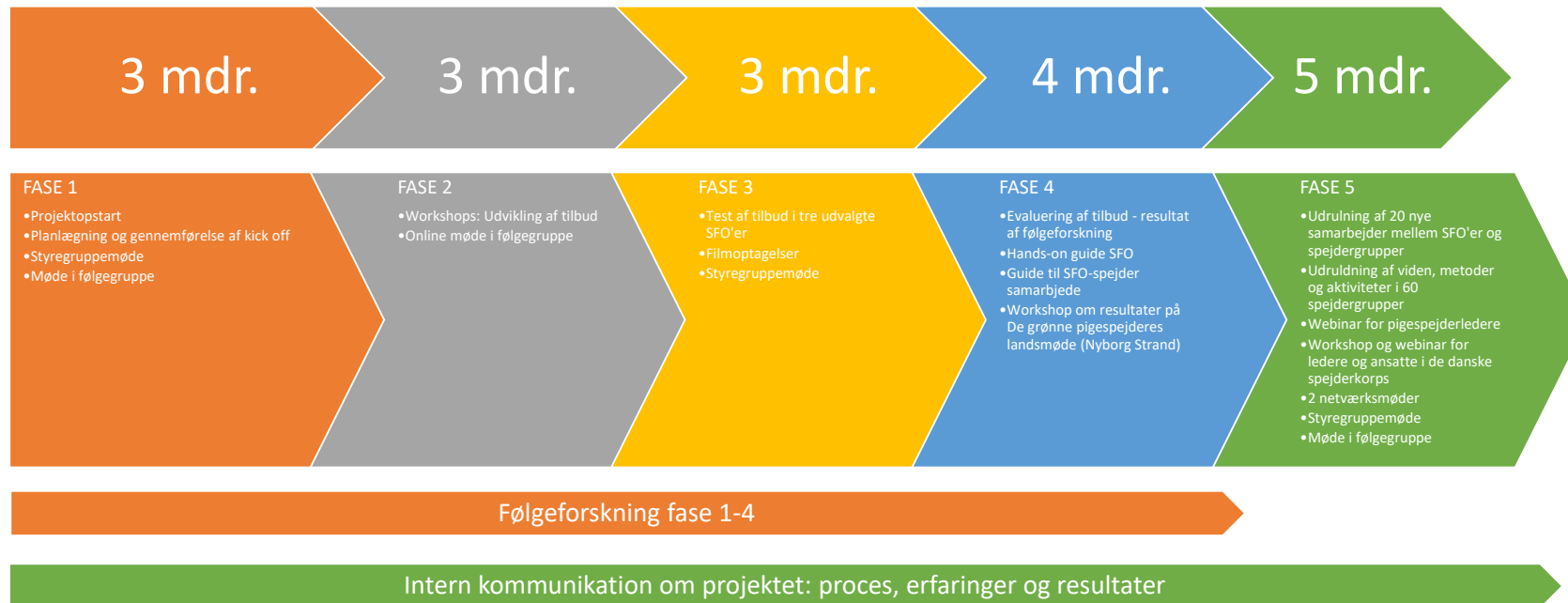
REFERENCER

- Andersen Nygård, S. (2012). Natur i generationer, Danmarks Naturfredningsforening, PROJEKT 58949.
- Andkjær, S., Høyer-Kruse, J. & Arvidsen, J. (2016). Børn og unges hverdagsfriluftsliv. NatureMoves spørgeskemaundersøgelse om børns og unges aktiviteter og oplevelser i naturen. Odense: Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet.
- Andkjær, S., Hadberg, A. (2017). Sociale mødesteder i naturen. Kvalitative casestudier af udendørs steder for børn og unge. Odense: Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet.
- Andkjær, S., Klein-Wengel, T. T., Ishøi, A., & Bjørk Petersen, C. (2021) Being and doing in the outdoors brings something extra. Evaluating the Danish Healthy in Nature Project, *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 16:1, 1983947, DOI: 10.1080/17482631.2021.1983947
- Braun, V., Clarke, V., & Weate, P. (2017). Using thematic analysis in sport and exercise research. In G. Smith & A. C. Sparkes (Eds.), *Routledge Handbook of Qualitative Research in Sport and Exercise*. London & New York: Routledge - Taylor & Francis Group.
- Ejbye-Ernst, N., Moss, B., Stokholm, D., Lassen, B., Præstholm, S. & Frøkjær, T. (2019). Betydningen af dagtilbudsarbejde med børn i naturen – En forskningsoversigt med fokus på nordisk litteratur. Lokaliseret d. 23. april 2021 på: https://www.ucviden.dk/ws/portalfiles/portal/102992213/Betydning_af_dagtilbudsarbejde_med_b_rn_i_naturen.pdf
- Friluftsrådet (u.å). Børn gror i naturen. Lokaliseret d. 28. februar 2022 på: <https://borngroinatur.dk>
- Friluftsrådet (2018a, 24. august). Børns oplevelser i naturen. Lokaliseret d. 28. februar 2022 på: <https://friluftsradet.dk/fakta/publikationer/boerns-oplevelser-naturen>
- Friluftsrådet (2018b, 24. august). Friluftsrådets nulpunktsmåling. Lokaliseret d. 28. februar 2022 på: https://friluftsradet.dk/sites/friluftsradet.dk/files/media/document/DK2018-63127_Grafer%20%20Friluftsrådet%20nulpunktsmåling.pdf
- Glasgow, R.E., Vogt, T.M., & Boles, S.M. (1999). Evaluating the public health impact of health promotion interventions: the RE-AIM framework. *American Journal of Public Health*, 89(9), 1322-1327. <https://doi.org/10.2105/ajph.89.9.1322>.
- Glasgow, R.E., Harden, S.M., Gaglio, B., Rabin, B., Smith, M.L., Porter, G.C., ... Estabrooks, P.A. (2019). RE-AIM Planning and Evaluation Framework: Adapting to New Science and Practice With a 20-Year Review. *Frontiers in Public Health*, 7(64). <https://doi.org/10.3389/fpubh.2019.00064>.
- Institut for Idræt og Ernæring, Københavns Universitet (u.å.). TEACHOUT. Lokaliseret d. 10. januar 2022 på: <https://nexs.ku.dk/forskning/idraet-individ-samfund/forskningsgrupper/boern-og-unge/gn-projekter/gn-projekter-afsluttede/teachout/>
- Kahn, P. H., Kellert, S. R. (2002). *Children and Nature: Psychological, Sociocultural and Evolutionary Investigations*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press
- King, D. K., Glasgow, R. E., & Leeman-Castillo, B. (2010). Reaiming RE-AIM: using the model to plan, implement, and evaluate the effects of environmental change approaches to enhancing population health. *American journal of public health*, 100(11), 2076-2084. doi:10.2105/AJPH.2009.190959
- Lave, J., & Wenger, E. (2001). *Situated learning: legitimate peripheral participation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lerstrup, I.E., Konijnendijk van den Bosch, C., van den Bosch, C.K., 2017. Affordances of outdoor settings for children in preschool. *Landsc. Res.* 42, 47-62.
- Nielsen, K. & Kvale, S. (1999). *Mesterlære: læring som social praksis* (1. udg.). København: Hans Reitzels Forlag.
- Paltved-Kaznelson, C. (2009). *Natur i generationer*. København: Danmarks Naturfredningsforening.
- Prochaska, J. O. & Prochaska, J. M. (2016). *Changing to Thrive: Using the Stages of Change to Overcome the Top Threats to Your Health and Happiness*. Center City, MN: Hazelden. ISBN 9781616496296. OCLC 956501910.
- Præstholm, S., Schmidt, T.B., Jensen, F.S. & Schipperijn, J. (2020). Danske børns aktiviteter og ophold i naturen. København: Center for Børn og Natur.
- Ramian, K. (2012). *Casestudiet i praksis* (2. udg.). København: Hans Reitzels Forlag.
- Roessler, K. K., (2003). *Arkitekturpsykologi - idrætsrum som med- og modspiller*. Lokale- og Anlægsfonden, Skriftrække 7, København.
- Soga, M. & Gaston, K.J. (2016). Extinction of experience: the loss of human-nature interactions. *Frontiers in Ecology and the Environment*, 14 (2), 94-101.
- Tordsson, B. (2006). *Perspektiv på friluftslivets pædagogik*. CVU Sønderjylland.
- World Association of Girl Guides and Girl Scouts (u.å.). Our non-formal educational method. Lokaliseret d. 23. marts 2022 på: <https://www.waggs.org/en/what-we-do/Learn/prepared-learn-prepared-lead/our-non-formal-educational-method/>

BILAG 1. FORANDRINGSTEORI FOR PROJEKTET *SPEJD MED PIGERNE*

BILAG 2. TIDSLINJE MED PROJEKTETS FASER

Kilder bag problemstillingerne:

Anna Rex Wittig: "8 vigtige pointer om børn og unges aktive udoliv", Lokale og Anlægsfonden, 2017 (NB De 8 pointer bygger på forskningsprojektet NatureMoves, et seminar på SDU og erfaringer fra Lokale- og Anlægsfonden).

Friluftsrådet: Friluftsrådets nulpunktmåling, Conducted by YouGov on behalf of We love people Fieldwork Dates: 09-04-2018 -17-04-2018.

Kantar Gallup for Danmarks Naturfredningsforening, 2018.

Niels Ejbye-Ernst, Bettina Moss, Dorte Stokholm, Brian Lassen, Søren Præstholm, Thorleif Frøkjær: "BETYDNINGEN AF DAGTILBUDSARBEJDE MED BØRN I NATUREN - En forskningsoversigt med fokus på nordisk litteratur Undersøgt med sigte på danske forhold", Center for Børn og Natur, 2019.

Søren Andkjær, Jens Høyer-Kruse og Jan Arvidsen: "Børn og unges hverdagsfriluftsliv", Syddansk Universitet, 2016